

פרשת מקץ

עברו כבר שנתיים מאז ששר המשקים יצא מבית הסוהר וחזר לתפקד כשר המשקים. ושר המשקים כזה רשע שהוא שכח את יוסף. כפוי טובה, במקום להכיר טובה ליוסף הצדיק שכ"כ עזר לו בבית הסוהר ולהזכיר אותו למלך שישחרר אותו, הוא שכח אותו וכלל לא דיבר עם המלך עליו. יוסף המסכן ממשיך לסבול בבית הכלא עוד יום ועוד יום. ושר המשקים שמח וטוב לו בארמון של פרעה והוא לא עושה אפילו דבר קטן להכיר טובה למי שכל כך עזר לו.

אתם זוכרים ילדים שלמדנו על יעקב אבינו שהוא היה בדיוק הפוך, הוא הכיר טובה ועשה המון דברים טובים למי שעשה לו איזושהיא טובה אפילו קטנה. אתם זוכרים שכשיעקב הגיע לשכם ונהנה מהממיי שלחם ומכל מה שקנה מהם הוא מיד עשה להם בחזרה המון דברים טובים - בית מרחץ, מטבעות ושווקים. יעקב כזה צדיק ושמח להחזיר טובה למי שאפילו קצת קצת עוזר לו.

שר המשקים הרשע שכח את יוסף אבל ה' כמובן זוכר את יוסף. יום אחד פרעה עולך לישון כרגיל בלילה והוא חולם חלום מוזר מאוד, בחלום הוא חלם שהוא עומד סמוך ליאור¹. היאור זה הנהר הגדול של מצריים שקוראים לו נהר הנילוס². נהר שיש בו המון המון מיים וכל מצרים שותה ממנו משקה את שדותיה ממנו. ופרעה חלם שהוא עומד בסמוך לו ופתאום הוא רואה שמהיאור עולות פרות שכרגע אמרו לשנות ממנו מיים³. והפרות האלו שעולות הן פרות ממש יפות שמנות ומשובחות, מלאות בשומן ובשר, בריאות וטובות. ולאחר מכן הוא רואה שעולות עוד שבע פרות אך הן פרות ממש רזות. דקות מאוד, המראה שלהן מאוד רע⁴, פרות שנראה שהן ממש רעבות והן נעמדות קרוב מאוד לפרות השמנות ואז הן אוכלות אותן, הרזות אוכלות את השמנות ולמרבה הפלא הן נשארות רזות כמו שהיו, בכלל לא מורגש שהן אכלו משהו⁵. פרעה התעורר ומיד נרדם ושוב הוא חולם חלום נוסף ובחלום הוא רואה שבע שיבולים יוצאים ממקום אחד באדמה⁶. השיבולים שיצאו היו ממש שמנות, בריאות וטובות. ואח"כ מיד אחריהן צומחות שבע שיבולים שהן דקות מאוד, שיבולים שהגרורים שלהם הצטמקו מאוד בגלל רוח חמה ויבשה שנשבה בהם. והשיבולים הדקות עולות מן האדמה וכאילו בולעות, הן מכסות עומדות לפנייהם ומסתירות את השיבולים השמנות עד שלא רואים אותם בכלל ורואים רק את השיבולים השמנות⁷. פרעה מתעורר שוב והוא מבין שהסבר שראה היה באמת בחלום⁸.

פרעה קם בבוקר והוא כולו נפעם ומרוגש, הוא מבין שחלם חלום מיוחד שבא ללמד אותו שהולך לקרות לו משהו, אך מהו הדבר שיקרה לו? מה הכוונה בפרות ומה בשיבולים? פרעה מיד ברגע שקם שלח לקרא לכל החכמים הגדולים של מצריים שיבואו לארמון שלו לפתור את החלום וקרא גם לחרטומים של מצריים שגם הם אולי יוכלו לדעת מה הפתרון. חרטומים הם אנשים שיודעים לעשות כל מיני קוסמויות, הם עושים כל מיני דברים בזריזות ידיים⁹ ומשקרים ואומרים שהם עשו נס, לפעמים הם גם אומרים כל מיני דברים שיקרו עוד כמה זמן, באמת הם לא יודעים, לפעמים הם צודקים ולפעמים הם טועים, אך הם משקרים תמיד ואומרים שהם יודעים כל מה שיקרה. עכשיו כשפרעה חלם את החלום הוא מיד קרא כמובן לחכמים ולחרטומים של מצריים בטח הם ידעו להסביר מה הכוונה של החלום.

כל החכמים והחרטומים מיד מגיעים מתאספים בארמון ופרעה מתחיל לספר להם את שני החלומות את הראשון והשני ומבקש מהם שיסבירו לו למה כל חלום רומז. החכמים מיד מתחילים לחשוב ולהתייעץ אחד עם השני מנסים ומנסים ומתחילים לומר כל מיני פתרונות. חכם אחד מהחכמים היותר חשובים של מצריים ניגש לפרעה ואומר אני יודע מה פתרון שבע הפרות שראית שהן היו שמנות מאוד הכוונה שיולדו לך שבע בנות ושבע הפרות הרעות זה רומז שימותו אח"כ שבע בנות של פרעה. מה אתם אומרים ילדים יכול להיות שזה הפתרון? כמובן שלא, פרעה שומע את הפתרון והוא בכלל לא מרוצה, זה בכלל לא נראה לו פתרון נכון. החכמים ממשיכים לחשוב... פתאום קם אחד החרטומים וניגש לפרעה, כולם

¹ רד"ק מא,א

² רש"י מא,א

³ "והחזרות ועולות ורועות באחו - מקום עשבים" רשב"ם מא,ב

⁴ "לשים לב! אם אומרים שהיו שבע פרות "רעות" הילדים יכולים לטעות ולהבין שהפרות התנהגו רע.

⁵ מא, כא

⁶ "עולות בקנה אחד - אות הוא לשובע... ובדין הוא דלהו (=שהיו) מכחשים את היניקה זה לזה ואפילו הכי הן מלאות וטובות" חזקוני מא,ה

⁷ לקח טוב, תו"ש מא,כז

⁸ "שכל זמן שאדם ישן כמדומה לו על החלום שהוא מעשה ודבר אמת, וכשמקיץ מתגונן שהוא חלום" חזקוני מא,ז "ויקץ פרעה והנה חלום"

⁹ אפשר להדגים

בטוחים שבודאי הוא יצליח לפתור שהרי הוא חרטום גדול מאוד עושה המון קסמים ויודע תמיד מה שיקרה (באמת הוא לא יודע כלום אך כך המצרים חושבים) הוא ניגש לפרעה ואומר לו שהוא יגלה לו את מה שעתיד לקרות לפי מה שהחלום רמז, שבע הפרות הטובות רומזות לכך שפרעה יכבוש שבע מדינות וינצח אותם והם יהיו לו לעבדים ושבע הרעות הכוונה שהוא יפסיד בשבע מלחמות¹⁰. ופרעה כבר ממש מיואש מהמצב הוא מחכה ומחכה¹¹. פתאום מגיע אל פרעה שר המשקים, כולם משתתקים לשמוע מה הפתרון שהוא אומר, אך לא, הוא מתחיל לספר לפרעה את מה שקרה פעם, את חטאו שחטא למלך והוא שם אותו בבית הסוהר, ושם, ממשיך שר המשקים לספר, היה אתנו נער עברי בחור צעיר, פשוט מאוד, עבד שהוא לא ממשפחה חשובה. וחלמנו חלום בלילה אחד אני ושר האופים והבחור הזה פתר לנו את החלומות ובאמת צדק כפי שפתר כך היה אני חזרתי להיות שר המשקים ושר האופים נתלה.

שר המשקים הזה כזה רשע בהתחלה הוא בכלל שכח את יוסף ולא הזכיר אותו למלך ועכשיו סוף סוף בטעות הוא נזכר כשראה שאף אחד לא פותר את החלום. וגם כשהוא החליט סוף סוף להזכיר את יוסף למלך הוא מזלזל בו ואומר בכוונה דברים על יוסף שהמלך יבין שהוא איש לא חשוב במקום לשבח ולמהלץ לשחררו מבית האסורים¹³. ברגע שפרעה שמע את הדבר שלח מיד שליחים לבור בבית הסוהר לקרא ולהריץ את יוסף שיגיע בזריזות לארמון לנסות ולפתור את החלום¹⁴. השליחים מזדרזים ומגיעים לבית הסוהר ומוצאים את יוסף מהבור. לא? לארמון, המלך רוצה ממך משהו, בא והזדרז. כמובן שאסיר מבית הכלא לא יכול להגיע בצורה כזאת לא מכובדת עם בגדים פשוטים ועם שער לא מסופר לארמון ולכן השליחים מזדרזים להלביש אותו בבגדים מכובדים ולספר את שערותיו¹⁵. ויוסף מגיע לבוש ומאורגן לארמון המלך.

כל החרטומים והחכמים מסתכלים עליו בבוז, הוא יפתור את החלום? אנחנו הרי החכמים הכי גדולים של מצריים, אנחנו זקנים ולמדנו המון, כך הם מדברים בכזאת גאווה, הוא כזה צעיר הוא בטוח לא יצליח לפתור. ויוסף מגיע אל פרעה ופרעה אומר לו שהוא חלם בלילה ואף אחד לא מצליח לפתור את החלום והא שמע שיוסף יודע לפתור חלומות ולכן קראתי לך. יוסף הצדיק כזה עניו והוא מיד אומר לפרעה שזה לא הוא שמצליח לפתור את החלום, אני אינני חכם¹⁶, אלוקים הוא זה שמגלה לי את פתרון החלום ואם ה' יגלה לי אז אני אומר לך את פתרון החלום.

ופרעה מספר ליוסף את מה שחלם, את החלום עם הפרות ואת החלום עם השיבולים. פרעה ממשיך ואומר ליוסף שהוא שאל את החרטומים מהו פתרון החלום ואף אחד לא הצליח לפתור את החלום. כל החכמים והחרטומים של מצריים עומדים בשקט ומקשיבים הם בטוחים שהנער הצעיר הזה לא יצליח לפתור, הם כבר מחייכים בלעג אחד לשני, ויוסף מתחיל לדבר ומסביר לפרעה את החלום ואומר לו ששני החלומות שחלם על הפרות ועל השיבולים שניהם רומזים לדבר אחד והפתרון שלהם הוא אותו פתרון. וכל החלום הזה הוא סימן לדברים שיקרו למצריים, וה' גילה בחלום את העתיד כדי שמלך מצריים יוכל להתכונן. ושבע הפרות השמנות שראה בהתחלה הן סימן לשבע שנים הקרובות שצריכות להגיע, שבהן יהיה מלא ברכה, הארץ תוציא מלא פירות ויהיה מלא חיטה וכל מה שצריך, יהיה שבע גדול מלא אוכל עד שכולם יהיו שבעים מאוד ואפילו ישראל עוד הרבה אוכל מיותר. והפרות השמנות והשיבולים המשובחים הן סימן לשנים הטובות האלו. ואחרי שבע השנים האלו יהיה שבע שנים שיהיה בהם רעב גדול, האדמה לא תצמיח שום דבר, לא יהיה מה לאכול אנשים יזרעו ויחרשו ולא יצא שום דבר ולא שנה אחת אלא שבע שנים. הרעב יהיה כ"כ גדול וקשה שאנשים ישכחו לגמרי מרב רעב את השנים הטובות שהיו לפני כן וזה מה שראית בחלום שמגיעות שבע פרות דקות ובולעות את השמנות והן נשארות דקות ורזות שזה סימן ששבע שנות הרעב ישכחו את כל השובע ולא יזכרו אותו בכלל. והחלום הזה הי פעמיים פעם בשיבולים ובפעם בפרות בגלל ששבע שנות השובע יתחילו מיד כבר עכשיו, זה לא יהיה בעוד הרבה זמן ולכן ה' הראה את החלום פעמיים כדי שתבין שזה כבר עכשיו יתחיל.

¹⁰ "ויספר פרעה להם את חלומי ואין פותר אותם לפרעה - פותרים היו אותו אלא שלא היה קולן נכנס באזניו..." ב"ר פ"ט, תו"ש מא, לד

¹¹ "המתין להם עד שנתייגעו והוציאו את רוחו" ב"ר פ"ט, תו"ש מא, לב

¹² [ויש לתמוה איך אפשר שלא יוכלו חכמי הגדולים וחרטומי יהודיע לו פתרון החלום והדברים מוכיחים שהם מורים שבע שני שבע ושבע שני רעה? אבל הכל היה סיבה מבעל הסיבות יתעלה שסכל עצם והשיב אחור חכמתם... ומנע מהם הפתרון לבעבור סבב את פני הדבר ולתת גדולה ליוסף" רב"ח מא, ח

"שהחלום נבוא הוא... שאין החלום פותרו אלא מי שהוא שלם מעבירה כמו יוסף הצדיק" תו"ש מא, לג

¹³ "ארורים הם הרשעים שאין עושים טובה שלימה: 'נער' - שוטה, 'עברי' - שונא, 'עבד' - שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים" ע"פ ב"ר פט, תו"ש מא, לט

¹⁴ "הוצאו אותו במרוצה משם כי דבר המלך נחוי" רד"ק מא, יד

¹⁵ "כי אין לבא לפני המלך אא"כ מהודר בגופו ובלבושיו" רד"ק מא, יד

¹⁶ "שאפתור אותו לפי שכלי" רד"ק מא, טז

יוסף גמר לפתור את החלום אך הוא ממשיך לדבר ומייעץ לפרעה עצה ואומר לפרעה שה' הראה לו את הדברים בחלום כנראה בגלל שהוא המלך של מצרים וה' רצה לעזור לו ולמצריים שלא ימותו ברעב ולכן ה' גילה לו מראש שיהיה רעב כדי שיוכלו להתכונן אליו¹⁷. תמצא איש שהוא יוכל לדאוג לכל מצריים בשנות הרעב, והאיש הזה צריך להיות איש מיוחד איש "נבון שידע לנהל עם הארץ מצריים בלחם לפי הטף מידו ולתת להם כדי חיותם וימכור המותר לארצות האחרות לאסוף עושר וממון לפרעה. וחכם - שידע לקיים התבואה שלא תרקב שיערב עם כל מין דבר המקיים אותו בטבעו, כגון חומטון שהזכירו רבותינו¹⁸ והכסף החי (כספית) הממית הכנימה וכיוצא בהן"¹⁹. והאיש הנבון והחכם הזה הוא יהיה אחראי על כל ארץ מצריים, והוא ימנה תחתיו פקידים אנשים שיהיו אחראים כל אחד יהיה ממונה על כל מקום אחד, חלק אחד ממצריים והם יעשו את מה שהאיש הממונה הראשי יאמר להם לעשות.

והאיש החכם הזה יאמר לכל הפקידים שבשנות השבע הם יקחו חלק מהתבואה וישימו במחסנים, כל אחד מאנשי מצריים יביא חלק מהפירות והתבואה שתצמח לו וישים אותה במחסנים. והפקידים ישמרו אותם במחסנים כל שנות השבע ואז כשיגעו שנות הרעב יהיה אוכל במחסנים ולא ימותו ברעב.

יוסף גמר לדבר ולהציע את עצתו לאחר שהסביר את פתרון החלום. ופרעה וכל החכמים והחרטומים מתפלאים מאוד איזה חכם הוא, אפילו אלא שלעגו קודם מבינים שהוא באמת החכם הכי גדול. פרעה שמח מאוד סוף סוף הגיע מישהו שפתר לו תא החלום בצורה אמיתית. אבל איך יכול להיות שנער כזה צעיר יודע יותר מכל החכמים? ופרעה מבין שיוסף הוא לא סתם חכם הוא חכם שה' מגלה לו דברים וכל החכמים הכי גדולים של מצריים לא שוים בכלל ליד חכם כזה פרעה ברוב התלהבותו מהחכם המיוחד הזה אומר לעבדיו "הנמצא איש כזה אשר רוח אלוהים בו?"²⁰ וכל המצרים שהיו בארמון, החכמים והחרטומים הכי גדולים ועבדי פרעה למרות שיוסף "היה עברי והם שנואי נפש המצריים, לא יאכלו מגעם, ולא יתחברו עמהם כי טמאים הם אצלם...", הודו לפרעה שאין חכם מסוג כזה מיוחד בכל מצריים"²¹. ולאחר שפרעה ראה שכולם מודים ומסכימים שיוסף הוא החכם מכולם הוא אמר ליוסף שאחרי שראבבה שה' מגלה לו את הדברים וחכמתו של יוסף הוא חכמה מה' - אין נבון וחכם כמוך, אתה המתאים להיות האחראי על כל ארץ מצריים אתה תהיה המחליט על כל בית פרעה²² ואני אהיה היחיד שיהיה מעליך אני אהיה המלך ואתה תהיה משנה - שני למלכות, אף כל שאר אנשי מצריים אתה תהיה המחליט עליהם בכל דבר - אתה המושל על כל ארץ מצריים ומעכשיו תנהיג אותה "כפי שכלך"²³.

פרעה הוריד מהאצבע שלו את הטבעת המיוחדת שהיתה לו, טבעת שהיא היתה גם חותמת ובה פרעה היה חותם על כל ההחלטות שהיה מחליט לאנשי מצריים ועכשיו פרעה הוריד אותה ונתנה ליוסף לסמן שמעכשיו הוא המחליט וכל דבר שהוא מחליט ורוצה להודיע לכל המצריים הוא יכול לחתום בטבעת של פרעה וזה נחשב כאילו פרעה חתם.²⁴ פרעה גם נתן ליוסף בגדי שש²⁵, בגדים מיוחדים "שאין לובשים במצרים רק מלכים וגדולים"²⁶. ובנוסף נתן לו מין שרשת זהב מיוחדת שהיו לבושים השרים המחליטים במצריים. וכדי להראות לכולם שמעכשיו יוסף הוא המשנה למלך - האיש השני בחשיבותו אחר המלך בכל ההחלטות של מצריים, פרעה נתן ליוסף את המרכבה של המשנה²⁷ והרכיבו אותו ברחובות מצריים וכולם קראו ואמרו על יוסף שהוא אברך - "אב בחוכמה ורך בשנים"²⁸ שלמרות שהוא כזה צעיר חכמתו גדולה כ"כ כמו אדם מבוגר

¹⁷ "מאחר שהא-ל יתברך הגיד הרעב למען תתור להושיע את עמך והראך השבע להודיעך במה תושיע, ראוי לך למען לא תחטא לו שתראה איש נבון וחכם" ספורנו מא, לג

¹⁸ (אך ??? מלוח המשמר את הפירות מלהתליע) רש"י שבת לא.

¹⁹ רמב"ן מא, לד

²⁰ "אם מהלכים אנו מסוף העולם ועד סופו אין אנו מוצאים כזה" ב"ר ד

"אם נרצה לחפש איש חכם ונבון וכי נמצא אנחנו איש כזה שרוח א-לוהים בו והוא מדרגה יותר גדולה מן החכמה והתבונה הטבעית" מלבי"ם מא, לו

"אם נלך ובקשנו הנמצא כמוהו?" (רש"י מא, לח)

²¹ ע"פ רמב"ן מא, לח-ט

²² "אתה תהיה על ביתי" "ועל פיך ישק כל עמי - יזדרזו בכלי קרב על מלחמה לצא על האובים" רשב"ם מא, מ

²³ רד"ק מא, מא

²⁴ "ניתנת טבעת המלך היא אות למי שנותנה לו להיות שני לו לגדולה" רש"י מא, מב "שטבעת המלך היא חותמו... והנה נתן לו החותם להיות נגיד ומצווה בכל המלכות ויחתום בטבעת המלך כל אשר יחפוץ" רמב"ן מא, מב

²⁵ "הוא הבד, מין ממיני פשתים ימצא במצריים לבדו, רק הוא לבן ואינו צבוע" אבע"ז שמות כה, ד

²⁶ "חזקוני מא, מב

²⁷ "סוס או פרדה המיוחדת לרכוב עליה איש משנה למלך" רשב"ם מא, מג

²⁸ ספרי דברים א', תו"ש מא, צט

ופרעה הודיע. שכל מצריים חייבים להשמע ליוסף ואיש לא יעשה שום דבר בלי רשות של יוסף, יוסף הוא המחליט בכל העניינים החשובים על כל מצריים²⁹.

לאחר שפרעה מינה את יוסף על כל ארץ מצריים פרעה החליט גם לתת ליוסף שם מיוחד שם שיראה שהוא האיש החכם ביותר במצריים ולכן פרעה קרא ליוסף בשם צפנת פענח שהוא מפענח את הצפונות, דבר צפון הכוונה דבר שהוא נסתר שאנשים לא יודעים אותו ויוסף הצדיק "מגלה צפונות ברוח ה' אשר עליו, ויש בו עניין אלוקי"³⁰ הוא הכי חכם במצריים ומצליח לגלות גם את מה שכל החרטומים והחכמים המצריים לא יודעים ולא מבינים.³¹ ופרעה נתן ליוסף גם אשה צדיקה שתהיה מתאימה לו³² שיתחתן אתה והשם שלה היה אסנת הבת של פוטיפרע כהן אין שתהיה אשתו.

ויוסף הצדיק ברגע שקיבל את המינוי מיד הזדרז למלאותו בשלמות, הוא היה יכול לצת לשבת לנוח בארמון אחרי כל כך הרבה שנים בבית הכלא, אך יוסף הצדיק מיד ממלא את התפקיד שניתן לו³³ ועובר בכל ארץ מצריים. ארץ מצריים היא גדולה מאוד ויוסף נוסע מעיר אחת לעיר שניה ובכל מקום ממנה איש שיהיה אחראי לבנות מחסן גדול ולאסוף אל תוכו את כל האוכל שיהיה מיותר בשנות השבע. יוסף מסביר לו את התפקיד שלו ומלמד אותו איך לשמור את האוכל שלא יתקלקל ועובר משם לעיר הבאה. וכך בכל עיר ועיר³⁴. [אפשר לתאר משפחה מצרית שהולכת לשדה עם כמה סלים כפי ההרגל שלהם בכל שנה, ומתחילים לאסוף ולא גומרים עץ אחד וכבר הסלים מלאים... אח"כ המשפחה הולכת להביא חמישית למחסנים ועומדת שם בתור וכולם מביאים לאחראי מלא דברים והמחסן מתמלא - צד אחד ערמות של רימונים ובצד שני תמרים וכו' וכו'].

וכך עוברים שבע שנים של שבע גדול והמחסנים הולכים ומתמלאים "ויצבור יוסף בר כחול הים הרבה מאוד, עד כי חדל לספור כי אין מספר"³⁵. במשך הזמן הזה נולדו ליוסף שני ילדים ויוסף הצדיק קרא לבניו מנשה ואפריים³⁶. יוסף הצדיק נמצא בארץ מצריים שליט על כל הארץ יש לו המון כסף וזהב, ארמון וכרכרה וכל מה שהוא צריך אבל לבן שלו הוא קורא אפריים והוא מסביר שהוא רוצה להודות לה' שהפירה אותו - שזיכה אותו בילדים, למרות שהוא נמצא בארץ עניו - ארץ שהוא בה עני ומסכן. יוסף באמת עני? הרי הוא עשיר גדול! אך הוא כזה צדיק שכ"כ רוצה לחזור לא"י לשבת וללמוד תורה עם אבא והאחים ולכן למרות כל הכסף והזהב שיש לו הוא קורא לארץ הזאת ארץ עניו! ואז נגמרו שנות השבע - שבע שנים בדיוק כמו שיוסף פתר בחלום. והתחילו שנות הרעב. פתאום אין גשם ואין מיים אל רק במצריים אלא בכל הארצות שמסביב האדמה לא מצמיחה שום דבר, האנשים זורעים ולא יוצא שום דבר, הכל יבש האדמה מבוקעת מרוב יובש. הזרעים בכלל לא צומחים רק נרקבים באדמה ולא נשאר מהם שום דבר.

אנשים אכלו בהתחלה ממה שהיה להם בבתיים מהשנה הקודמת אך מהר מאוד הכל נגמר³⁷. כשנגמר האוכל בבתיים כולם באו אל פרעה וצעקו וביקשו שיביא להם אוכל מהמחסנים הגדולים ופרעה שלהם אל יוסף שהוא האחראי על כל המחסנים והוא יהיה זה שיחליט למי נותנים ועל פי איזה כללים, "אשר יאמר לכם תעשו".

ויוסף הצדיק פתח את האוצרות ונתן לממונים הוראות למי בדיוק לחלק ואיך, וכך התחילו כל אנשי מצריים להגיע למחסנים ולקנות אוכל. יוסף קבע מחירים לכל דבר והאנשים שילמו במטבעות שהיו להם בבית³⁸ כל אחד בא וקנה את מה שהיה צריך ושילם כפי מה שנקבע לו. יוסף הצדיק לא לקח אותו מחיר מכולם שהרי יש כאלו עניים שאין להם הרבה כסף ולכן יוסף בצידיקותו קבע להם מחיר זול יותר³⁹. והאנשים קנו וקנו כל מה שהיו צריכים במשך השנה הראשונה של הרעב עד

²⁹ ראה רשב"ם

³⁰ מלבי"ם מא,מה

³¹ "וכן היה דרכם לקרא לאדם בשעה שממנים אותו על ביתם שם הראוי" רשב"ם מא,מה

³² ראה תו"ש מא,קיא

³³ "ויצא יוסף על ארץ מצריים - לפקוד הערים ולסדר ענייניהם" ספורנו מא,מו

"להתבונן על כל חלקי עיר ועיר ומחוז ומחוז ואנשיה, ולמנות שם משגיחים גדולים וקטנים על פי ראות עיניו בעצמו" העמ"ד מא,מו

³⁴ "צווה יוסף ובנו את האוצרות בכל עיר ועיר וקיבץ את תבואות הארצות לאוצרות [והיו המצריים מלעיגין עליו ואומרים עכשיו התולעת אוכלת כל אוצרות יוסף] ולא שלטה בהם רימה ולא חסרו עד יום מותו כלום וכלכל את כל הארץ" פרדר"א לט. תו"ש מא,קכא) וכך יוסף עובר בכל הארץ ובכל מקום ומקום מתחילים לאסוף את כל מה שצומח תבואה, צימוקים תמרים רימונים שקדים וכו', וכו'.

³⁵ מא,מט

³⁶ "מספר צדקת יוסף שמן קריאת שמות בניו מבואר שעשה סימנים לעצמו שלא ישכח ימי עניו בעת הטובה וזה דרך השלמים... על כן קרא שם הבכור מנשה כדואג על שנשה (שכח) את עמלו ובית אביו ומצטער על זה, ושם השני קרא אפריים להורות כי הפרהו ה' רק בארץ עניו" מלבי"ם מא,נב

³⁷ "שהאוכל שהיה אצל יחידים נמכר לחוץ והתחיל הרעב למשמש בקצת מקומות מצריים עד שצעקו אל פרעה ופרעה שלהם אל יוסף" מלבי"ם מא, נג-נה

³⁸ התיאור ע"פ מה שנכתב לקמן מז,ג-יז וכפירש"י שם וראה ברמב"ן שפירש באופן אחר

³⁹ "ומכר לעשיר ביוקר, ולעני בפחות לכל אחד כפי מה שהיה לו" תו"ש מז,מא

שבסוף השנה נגמר כבר לכולם הכסף ולא נשאר להם שום מטבעות בבתיים. כל הכסף של מצריים הגיע ליוסף ויוסף הצדיק מיד לקח את הכסף והביא אותם ולבית פרעה בלא לקחת שום דבר לעצמו (כמו יעקב שעבד את לבן בנאמנות).⁴⁰ בשנה הראשונה של הרעב כשנגמר כל הכסף של המצרים באו כל המצריים אל יוסף וביקשו ממנו שימשיך לתת להם אוכל. ויוסף הסכים לתת להם אך בתנאי שישלמו במקום בכסף בבהמות, וכך התחילו האנשים להגיע למחסנים עם בהמות וכל אחד קנה את מה שרצה ושילם בגדי או בעז וכדו' וכך שנה שלמה קנו אוכל בבהמות. (עד כאן מפרק מז)

יוסף הצדיק לא מכר רק לאנשי מצריים, לאט לאט גם אנשי הארצות השכנות שמעו שיש בארץ מצריים אוכל וגם הם התחילו לבא ולקנות אוכל מהמחסנים⁴¹ וכך לאט לאט נוספו עוד ועוד אנשים מהארצות השנות שבאו לקנות אוכל מחמת הרעב. יוסף הצדיק כשראה שכל הארצות מסביר מגיעים למצריים לקנות אוכל שמח מאוד שהרי בודאי גם אחיו שגרים בארץ כנען יגיעו וסוף סוף יוכל לראות את אחיו האהובים שהוא כ"כ מתגעגע לראותם. ולכן יוסף חשב על רעיון איך ידע שאחיו הגיעו למצריים כדי שידע לחפשם ולפגשם⁴². יוסף שם שומרים על כל הגבולות של מצריים ובכל שער עמד השומרים וביקשו מכל מי שנכנס לומר את שמו ואת שם אביו והם רשמו את השמות של כל הנכנסים. כל ערב השומרים היו מביאים את השמו תליוסף הצדיק והוא היה מסתכל ובודק האם בין השמות נמצאים גם אחיו וכך חשב יוסף שיוכל לגלות מתי אחיו מגיעים ולפגשם. יוסף כבר ממש התרגש מהמחשבה שהנה הנה כבר יגיעו אחיו למצריים ויזכה שוב לראותם.

לבינתיים התחזק הרעב בארץ מצריים ובארצות מסביב וגם בארץ כנען כבר לא היה מה לאכול, השדות לא הצמיחו שום דבר, האדמה יבשה והעצים כמושים ויבשים, אין מה לאכול גם במחסנים של הבתים שבארץ כנען אין שום דבר. יעקב רואה פתאום ליד האוהל שלו איש כנעני מגיע עם חמור ועל החמור יש המון אוכל, יעקב שואל אותו מאיפה האוכל הזה? והאיש עונה לו ממצריים יש שמה משנה למלך חכם מאוד שקוראים לו צפנת פענח והוא סידר שם מחסנים ויש להם אוכל להרבה שנים.⁴³ יעקב קורא לבניו ואמר להם למה אתם נשארים לשבת פה ולא יורדים למצריים להביא אוכל⁴⁴ ואתם יושבים פה ומתנהגים כאילו שיש לכם אוכל ולא דואגים שעוד מעט תהיו כחושים ברעב⁴⁵, רדו מהר למצריים ותקנו שם אוכל כדי שנחיה ולא נמות ברעב.

אחי יוסף ברגע ששמעו את בקשת אביהם למצריים שמחו מאוד, סוף סוף יש להם הזדמנות ללכת למצריים לחפש את יוסף. הרי הם מכרו אותו לאנשים שהלכו עם גמלים לכיוון מצריים וכנראה שהוא עדיין עבד במצריים ועכשיו סוף סוף יוכלו לתקן את החטא הגדול של המכירה. עד עכשיו הם לא יכלו סתם לעזוב את יעקב וללכת לחפש את יוסף כי יעקב היה שואל אותם בשביל מה אתם הולכים שהרי הוא לא ידע שהם מכרו את יוסף והם לא רצו שיגלה, ועכשיו יש להם סיבה ללכת למצריים ברשות אביהם וסוף סוף אחרי 22 שנה הם יוכלו לתקן את החטא שכ"כ מעציב את אביהם ואותם.⁴⁶ יעקב פנה אליהם וביקש שירדו למצריים ומיד כל האחים אמרו שכולם ילכו להביא אוכל למצריים. למה צריך שעשרה אנשים ילכו להביא אוכל גם ראובן וגם שמעון וכו' היה אפשר שרק אחד מהאחים ילך ויקח אתו כמה חמורים ויביא אוכל בשביל כולם?⁴⁷ האחים כולם רצו ללכת כדי שהם יחפשו את יוסף בכל ארץ מצריים, לקנות אוכל מספיק אחד אבל לחפש את יוסף צריך להסתובב במלא מקומות ולכן הם החליטו בלי שאבא שלהם ידע שכולם ילכו לחפשו.⁴⁸ וכך כל האחים עוזבים את יעקב ומחליטים לרדת למצריים לחפש שם את יוסף ולקנות אוכל ולחזור מיד לארץ הקדושה ארץ ישראל.

⁴⁰ "ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה - להודיע אמונתו של יוסף כי היה יכול לגנוז הכסף בביתו, כי לא היה מחשב פרעה עמו כי ידע כי נאמן הוא, ואף על פי כן הוא היה שומר עצמו מן החשד וכמו שהי בא לו הכסף היה מביאו בית פרעה" רד"ק מז, יד

"להודיע מעלות יוסף בחכמה בתבונה ובדעת וכי היה איש אמונים שהביא כל הכסף בית פרעה ולא עשה לעצמו אוצרות כסף ומטמוני מסתרים בארץ מצריים ... אבל נתן למלך הבוטח בו כל הכסף וקנה לו את האדמה גם הגופות ומצא בזה חן גם כן בעיני העם כי השם הוא המצליח את יראיו" רמב"ן מז, יד

⁴¹ "ויפתח יוסף את כל אשר בהם - פתח כל האוצרות שבהם התבואה, וישבור למצריים, תחילה מכר להם עד שנודע בארצות כי במצריים תבואה ומכר גם להם" רד"ק מא, נו

⁴² "אף יוסף יודע היה שאחיו יורדין למצריים לשבור אוכל. מה עשה? הושיב שומרים על כל הפתחים ואמר להם ראו כל מי שנכנס לשבור אוכל כתבו שמו ושם אביו (ו) לערב הביאו (את ה)פתקים. עשו כך" ב"ר צא, ו

⁴³ "וירא יעקב כי יש שבר במצריים - כי ראה אנשי הארץ באים עם תבואה ושאלם מאין יביאו התבואה ואמרו ממצריים" רד"ק מב, א

⁴⁴ "למה אתם מראים עצמכם (כאלו) שיש לכם תבואה ששאר בני אדם הולכים לקנות תבואה ותם יושבים" רד"ק מב, א

⁴⁵ רש"י מה, א

⁴⁶ "וירדו אחי יוסף עשרה - ראוי למקרא לומר בני יעקב מהו אחי יוסף? מתחילה לא נהגו אחיהם אלא מכרוהו ובסוף נתחרטו. בכל יום אנרו נלך ונבקר עליו ונשיבהו אל אביו, וכשאמר להם יעקב רדו למצריים נתנו כולם בלבם לנהוג בו אחו" ב"ר צא, תו"ש מב, כג

⁴⁷ "תשעה חלקים לאהבה ואחד לשבור בר" ב"ר צא, תו"ש מב, כד

⁴⁸ "ויבאו אחי יוסף - ראוי לומר בני ישראל מה ראה לשנות ולמר אחי יוסף? שנזכרו אהבתו, אמרו נכנס בעיר ונראה אם רואין אנו אותו נושא סבל ונוכל לפדותו, ואם לאו נראה מה נעשה" שכל טוב, תו"ש מב, מ

"ונתנו לבם להתנהג עמו באחזה ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם" רש"י מב, ג

יעקב אבינו שלח את עשרת בניו מלבד בנימין הקטן שאותו לא רצה לשלוח הרי הוא היחיד שנשאר לו מרחל, יוסף הבן של רחל כבר מת, כך הוא חשב, והוא היחיד שמזכיר לו את אשתו רחל שכ"כ אהב. יעקב לא רצה שבנימין יסתכן בדרך שהרי יוסף כבר מת בדרך, הדרך היא מסוכנת⁴⁹ ולכן בנימין נשאר בארץ עם יעקב.

אחי יוסף יורדים למצריים ובדרך הם מתכננים איך בדיוק לחפש את יוסף במצריים והם החליטו שעדיף הם יפרדו וכל אחד יחפש את יוסף בחלק אחר של מצריים, ארץ מצריים היא מאוד מאוד גדולה ולכן גם כדאי שכל אח יכנס למצריים מכיוון אחר משער אחר של מצריים ואז יחפש בכל המקומות באותו איזור ובסוף הם יפגשו כולם ביחד במקום אחד וילכו לקנות אוכל ובעז"V הם מקוים שאחד האחים ימצא את יוסף באיזשהו בית. אתם יודעים ילדים שהאחים של יוסף לא יכלו סתם לקנות אוכל באיזשהו מחסן הם היו צריכים קודם לקבל אישור מצפנת פענח המשנה למלך. היה חוק-כלל במצרים שאנשים שמגיעים מבחוץ צריכים קודם לקבל רשות מצפנת פענח ורק אח"כ הם יכולים לקנות במחסנים. אתם יודעים למה צפנת פענח קבע את הכלל הזה? בגלל שהוא כ"כ רצה לפגוש את אחים שלו, אם הם יהיו יכולים ללכת לקנות בסתם מחסן הם יקנו באחד המחסנים וככלל לא יגיעו ליוסף לכן יוסף הצדיק קבע כלל שחייבים קודם לקבל רשות ממנו לקנות ורק אח"כ מותר לקנות איפה שרוצים⁵⁰.

בני יעקב נכנסים למצריים כל אחד בשער אחר ובכל שער שואלים את האח שנכנס מה השם שלו והוא עונה והם רושמים ראובן בן יעקב, שמעון בן יעקב לוי בן יעקב וכו'. והאחים נכנסים ומתחילים לחפש כל אחד מסתובב באיזור שלו עולה בהרים ויורד בבקעות למשל יהודה הולך ומסתובב וכולו מזיע ומחפש בכל מקום אולי נמצא את יוסף? הוא נכנס לבתים ודופק ושואל אולי שמעתם פעם על עבד בשם יוסף? עבד שהגיע מארץ כנען? אולי יש פה עבד אחד כזה? אבל אפ אחד לא מכיר. יהודה לא מתייאש הוא כ"כ רוצה לתקן את החטא הוא צועק יוסף יוסף אולי הוא ישמע, הוא ממשיך ומחפש עובר בשוק של עבדים אולי ראיתם פעם עבד בשם יוסף? ואף אחד לא מכיר.⁵¹ וכך הלכו וחיפשו כולם במשך ימים רבים ובסוף הגיעו כולם למקום שקבעו להפגש וכולם עצובים מאוד ראובן חוזר לבד ושמעון חוזר לבד אף אחד לא מצא תא יוסף הם כ"כ מצטערים הרי כ"כ רצו לתקן את החטא ולהחזיר את יוסף לאבא והם לצערם הגדול לא הצליחו הם היו מוכנים לשלם המון כסף בשביל לשחרר אותו אך אין ברירה אף אחד לא ראה ולא שמע על יוסף העבד. טוב, אין ברירה והם מתכוננים ללכת לצפנת פענח לקבל ממנו אישור - רשות לקנות אוכל.

אתם יודעים ילדים שיוסף כבר ידע שהאחים עוד מעט יגיעו הוא כבר כ"כ מחכה לראות את אחיו הצדיקים שהוא כ"כ אוהב. איך הוא ידע? כבר לפני כמה יוסף קיבל את הרשימות של כל מי שנכנס למצריים והא ראה ברשימות שהם נכנסו. הרי כל יום הוא מסתכל ובודק מי נכנס ולפני כמה ימים הביאו לו את הרשימות, הוא התחיל לקרא ובהתחלה הכל היה כרגיל כל מיני שמות של גויים אך פתאום הוא ראה ברשימה את השם ראובן בן יעקב שנכנס בשער אחד ואח"כ ראה את השם שמעון בן יעקב ולוי ויהודה וכל האחים שהוא כ"כ אוהב וכבר כמה ימים שיוסף כ"כ מחכה לפגוש אותם... למה הם לא הגיעו עד עכשיו? אתם כבר בטח יודעים, הרי הם מחפשים את יוסף ולכן הם מתעכבים ולא מגיעים מיד לקבל את הרשות.⁵²

אחי יוסף הולכים אל צפנת פענח לקבל את רשותו, צפנת פענח רואה אותם מרחוק הוא כ"כ מתרגש, אחיו האהובים שכ"כ הרבה שנים לא ראה אותם, הוא כבר כבר יגלה להם שהוא יוסף. יוסף הכיר את אחיו בגלל שכשהוא עזב אותם הוא היה עדיין ילד-נער בלא זקן אך הם כבר היו עם זקנים ולכן ראובן ושמעון לא כ"כ השתנו והוא הכיר אותם לפי איך שהם

⁴⁹ והיו מוכנים אפילו למות כדי להצילו ע"י קרב" (ב"ר צ"א, ז. רש"י מ"ב, י"ד

⁴⁹ "כי הדרך מצוי לפגעים יותר מהבית, אי אריא וגנדי (אריות וגנבים) מצויים בדרך ולא בעיר, וצינים ופחים (קור וחום) יוכל אדם לשמור עצמו בעיר יותר מן הדרך, ועוד כי איננו מצוי (הפגע) בעיר כמו בדרך" רד"ק מ"ב, ד.

⁵⁰ "ויוסף הוא השליט והוצרכו אחיו לבא לפניו כי הוא המשביר ... מצולוה לאנשיו שישברו. ותחילה יהו הקונים באים לפניו כי כן צוה הוא שלא ימכרו עד שיבאו לפניו הקונים וישאלו ממנו בתחילה ישמכרו להם. וצוה זה בעבור שידע כי אחיו יבאו לקנות תבואה כי הרעב היה בארץ כנען ואם יבאו על כל פנים יתראו אליו וכן עשו" רד"ק מ"ב, ו.

"שהוא בעצמו מקבל את הכסף מכל הבאים כדי שאם יבאו אחיו יבואו לפניו ואם אחרים יקבלו את הכסף לא ידע כשיבואו אחיו" חזקוני מ"ב, וראה גם ברמב"ן.

⁵¹ "ובאו אחי יוסף וחיפשו ברחובות הגדולים וברחבות ובבתי הפונדק ולא מצאוהו" תרגום יוב"ע מ"ב, ו.

⁵² "מה עשה יוסף צוה שביבאו לו שמות בני אדם שהיו כתובין בכל יום ויום. נכנסו ביום הראשון - הכניסו לפניו את השמות שנכנסו וכך בכל יום ויום היו מודיעים לו. כיון שירדו אחיו של יוסף לא נכנסו כולם בפעם (שער) אחד, היה בעל הפעולה אומר לו מה שמך אמר לו ראובן בן יעקב בן יצחק וכן שמעון וכן כולם הביאו הכתבים אצל יוסף, כיוון שקרא אותם ידע שאחיו היו שם..." תנחומא ישן מקץ יז, תו"ש מ"ב, כז

נראים⁵³, אך אחי יוסף לא הכירו אותו בגלל שהוא היה כ"כ שונה ממה שהיה נראה פעם, אז הוא היה נער צעיר בלי זקן ועכשיו הוא איש מבוגר עם זקן וגם יש לו בגדי מלכות וכתר⁵⁴.

יוסף רואה אותם וכבר רוצה להתגלות אליהם אך אז הוא מחליט שדוקא בגלל שהוא אוהב אותם עדיף שלבינתיים הוא לא יגלה להם שהוא יוסף. למה? יוסף כ"כ אוהב את האחים שלו ולאחים שלו יש הרי חטא מאוד גדול שהם מכרו אותו לעבד, אם הוא יגלה להם עכשיו שהוא יוסף אז הם ישמחו מאוד אבל הם יהיו מאוד מסכנים כי עדיין ישאר להם החטא הגדול שעשו. לכן יוסף הצדיק מתגבר ומחליט שלמרות שהוא כ"כ אוהב אותם הוא לא יגלה להם שהוא יוסף וככה הוא יוכל לעשות שהאחים שלו יתקנו תא החטא שעשו ויחזרו בתשובה ולא ישאר להם בכלל החטא. ולכן יוסף ברגע האחרון למרות שהוא כ"כ רוצה לפגוש ולשמוח עם אחיו הוא מתחזק ומתגבר ולא מגלה להם, ולהיפך, הוא עושה כאילו הוא לא מכיר אותם בכלל וכך הוא יוכל לעזור להם שיחזרו בתשובה גמורה. איך? אם תקשיבו טוב טוב לכל הסיפור שכתבו בתורה תראו איך בסוף הם חזרו בתשובה שלמה ורק אז יוסף גילה להם שבאמת הוא יוסף ולא צפנת פענח.⁵⁵ ולכן יוסף מחליט להתנכר אל אחיו⁵⁶ ולמרות אהבתו הגדולה בלבו, כלפי חוץ התנהג אליהם כאדם שאינו מכירם וכאילו הוא לא אח שלהם.

אחי יוסף מגיעים אליו - אל צפנת פענח המשנה למלך ומיד משתחיים לפניו, משתטחים על הרצפה לכבודו (כמובן זו לא השתחואה שאסורה, מה שאסור זה להשתחוות ולחשוב שהאיש/הפסל הוא אלוהים שהוא ברא את העולם, אך פה הם רק מתכוונים לכבד את צפנת פענח ולהראות שהוא איש חשוב). האחים משתחיים ויוסף מכיר אותם, אך הם אינם מכירים אותו. והוא עושה את עצמו כאילו אינו מכירם ושואל אותם ע"י מתורגמן מאיפה באתם? יוסף כמובן יודע לדבר בעברית, אך הוא רצה שהאחים יחשבו שהוא מצרי ולכן הוא דיבר בשפה המצרית והמתורגמן היה מתרגם - מסביר לאחים את מה שאמר בשפה העברית.⁵⁷ הוא שאל את השאלה הזאת לא בצורה רגילה שאדם שואל את חברו מאיפה הוא בא אלא בצורה של כעס - וידבר אתם קשות, בצורה שלא נעימה. האחים הבינו שכנראה המשנה למלך חושב שהם לא אנשים רגילים ולכן הם ענו לו: אנחנו סתם אנשים רגילים שבאנו מארץ כנען כדי לקנות אוכל ואין שום סיבה לכעוס עלינו.⁵⁸ כשיוסף ראה אותם שהם השתחוו לפניו הוא נזכר בחלומות שחלם מזמן לפני 22 שנה, אתם זוכרים שיוסף חלם שכל האלומות משתחוות לאלומה שלו וכל האחים כעסו על חלומותיו, חוץ מיעקב שגער בו אך שמר את הדבר - הוא הרגיש שיש פה חלום מיוחד חלום של אנשים צדיקים - נביאים, ובאמת עכשיו החלום הזה התקיים בדיוק כמו שחלם.

צפנת פענח אחרי שאחיו אמרו לו שהם באו מארץ כנען לשבור אוכל הוא המשיך לעשות את עצמו כאילו אינו מאמין להם והוא האשים אותם שכנראה הם מרגלים. [כדאי להסביר לילדים בתחילת היום או כמה ימים לפני כן ע"מ שלא לקטוע את רצף הסיפור עכשיו, צריך להסביר באריכות איך שהמרגלים עוברים בכל המקומות לבדוק איפה יש צבא ואיפה אין וע"פ מה שהם מספרים למי ששלח אותם האוייב יודע איפה בדיוק להלחם בקלות ולנצח].

ולכן הם נכנסו בעשרה שערים שכל אחד יראה את ארץ מצריים מכיוון אחר, ואחר כשגמרתם לרגל נפגשתם כולכם ביחד לדבר אחד עם השני ולספר זל"ז את כל הדברים שראיתם ולהחליט מאיפה הכי נח לכבוש את ארץ מצריים⁵⁹.

⁵³ "וכיון שהכיר את הגדולים הכיר את כולם, ועוד היה מכירים מדעתו שיבואו שם" רמב"ן מב,ח

⁵⁴ "הוא שהניחם בחתימת זקנם - ויכר יוסף את אחיו, והם שלא הניחוהו בחתימת זקן - לא הכירוהו" ב"ר צא, תו"ש מב,מז

"והם לא הכירוהו ... ועוד שראוהו מושל בכל המלכות בבגדי מלכות, וגם מן הקול לא היו מכירים אותו כי ע"י מתורגמן היה מדבר עמהם" רשב"ם מב,ח

"והיה רחוק בעיניהם מאוד שיהיה הוא יוסף שמכריהו לעבד והוא אדון לכל מצריים ואמרו בלבם אע"פ שצורתו דומה לצורת יוסף הרבה בני אדם דומה

צורת זה לצורת זה בקצת לפיכך יצא מליבם שיהיה הוא יוסף" רד"ק מב,ז

"והם לא הכירוהו - שהיה בחתימת זקן ושמו נשתנה לצפנת פענח ומדבר לשון מצרית" חזקוני מב,ח

⁵⁵ "וכיון שירדו שבטים למצריים, כיון שראה אותם ריחם עליהם..." אגדת בראשית עג,ג תו"ש מב,מג ובמדרש שם פירש באופן אחר בהמשך ע"ש.

"ויכר יוסף את אחיו - כשנסרו בידו הכיר שהם אחיו וריחם עליהם" רש"י מב,ח

"ויכרים... ויתנכר... ויכר יוסף את אחיו - מה שחזר ואמר שנית ויכר יוסף את אחיו לפי שההכרה ראשונה קאי על צורת פניהם שהיה מכיר מי המה והכרה

שניה (למרות ההתנכרות) קאי על ענייני האחוה והרחמנות כפירש"י... והנה בעניין דיבור קשות ישתומם כל משכיל מה ראה יוסף על ככה לצער את אביו ואת

אחיו חנינם? עשה כל זה למרק עוונם במה שמכרו אחיהם וגדול עוונם מנשוא וצריכן מירוק יסורין מידה כנגד מידה..." כלי יקר מב,ז

⁵⁶ "יראה בפיו הפך מה שבלבו" מנורת המאור לר' אלנקווה ח,ד שיז.

⁵⁷ "והוא היה שומע מיוסף ואומר להם בלשון עברי ושומע מהם ואומר ליוסף בלשון מצרי כי יוסף היה מאוד נשמר מהם שלא ידבר בלשון עברי שלא יחשבו

עליו עם הכרת צורתו שהוא יוסף" רד"ק מב,כא

⁵⁸ "הננו באים לשבור אוכל ולא כמו שחושב השליט, ובזה מובן יתור דבריהם לשבור אוכל" העמ"ד מב,ז

⁵⁹ (רש"י מ"ב,ב"ב)

"נכנסתם בעשרה פתחים ועכשיו אתם נועדים במקום אחד ונקשרים יחדיו אין זה רק דרך מרגלים" (רמב"ן מב,יא-יג)

אחי יוסף כששמעו את האשמה החמורה הזאת שהם מרגלים נבהלו מאד "ויאמרו אליו לא אדוני, לא תאמר כן, והרי עבדיך באו לשבור אוכלי"⁶⁰ ואין לנו ששום כוונה רעה⁶¹ אנחנו נפגשנו ביחד בגלל שכולנו מאותה משפחה⁶². אנחנו כולנו משפחה אחת היו לאבינו שניים עשר ילדים הקטן נשאר בבית עם אבינו בארץ כנען לעזור לו וילד נוסף איננו - נעלם.

צפנת פענח עשה את עצמו כאילו הוא עדיין חושד בהם ואמר להם שהם משקרים כי אם באמת יש להם עוד אח קטן למה הוא לא הגיע גם למצריים ביחד אתכם ואם רציתם שיאשר לעזור לאביכם הרי יש עוד הרבה נשים וכלות ונכדים שיכולים לעזור לאבא שלכם.⁶³ וצפנת פענח אמר להם שהוא רוצה לבדוק אם דבריהם נכונים שהם באמת משפחה אחת או שהם מרגלים כמו שהוא חושב ואיך הוא יכול לבדוק את זה? אם האח הקטן יגיע גם הוא למצריים והוא יראה שהוא באמת קיים סימן שהם באמת צודקים. אך אם האח לא יגיע זה היה הוכחה שהכל שקר ובאמת הם לא סתם משפחה תמימה אלא קבוצת מרגלים מסוכנת שצריכים לקבל עונש חמור. ולכן המשיך צפנת פענח ואמר להם שכל האחים ישארו פה במאסר בבית פרעה והאחים ישלחו אח אחד שהוא ילך להביא מארץ כנען את האח הקטן ואם הוא יבא סימן שהם צודקים⁶⁴ יוסף ניסה להכריח אותם שישלחו, הוא שם את כולם בבית סוהר לשלשה ימים אך האחים לא הסכימו להפרד. ולאחר שלשה ימים כשיוסף ראה שאינם נפרדים וכולם נשארים במקום ולא שולחים אף אחד יוסף אמר להוציאם מבית הכלא ושהוא רוצה לדבר אתם. יוסף אמר להם שאינו רוצה לגרום להם שיאשרו פה עוד הרבה זמן ולבינתיים אינם מביאים את האוכל לכל משפחתם בארץ כנען, מכיון שאיננו רוצה לעשות מעשה רע כזה לגרום שמשפחתם תמות, והא תמיד משתדל לעשות מעשים טובים ולא לחטוא לה' ח"ו.⁶⁵ לכן הוא יעכב רק אחד מהם ורק הוא ישאר פה בבית הכלא וכל שאר האנשים יכולים להשתחרר ולחזור לארץ כנען ואחרי שתלכו תוכלו לחזור עם האח הקטן שטענתם שיש לכם. ואם באמת תביאו את האח אתם צודקים ולא אמית אתכם. ואם לא תביאו לכאן את אחיכם הקטן כשתחזור סימן שבאמת אין לכם אח ואתם לא בני משפחה אחת אלא חבורת מרגלים ותמותו כולכם.

האחים הצדיקים כששמעו את כל הדברים החמורים שחושדים בהם ועכשיו גם צפנת פענח דורש מהם להביא את אחיהם הקטן למצריים, התחילו לחשוב למה קורה לנו כאלו דברים? אולי חטאנו פעם ולכן קורה לנו עכשיו עונש על כל מה שעשינו? והאחים התחילו לחשוב במה יכול להיות שהם חטאו???

אתם יודעים ילדים שהבנים של יעקב היו כאלו צדיקים שהם חיפשו אם עשו חטא בכל החודש האחרון ולא מצאו שום דבר, הם רק עשו מעשים טובים כל הזמן והם המשיכו לחפש עוד, אולי בשנה האחרונה הם עשו חטא? וגם אז הם לא מצאו שום חטא. כאלו צדיקים הם היו, כל השנה כולה הם רק עשו מעשים טובים והם המשיכו והמשיכו לחפש עוד ועוד מה שהם עשו לפני הרבה שנים. עד שהם מצאו ונזכרו במה שקרה לפני 22 שנה הם נזכרו בחטא של מכירת יוסף והם התחילו לומר אחד לשני כנראה שבגלל זה קורים לנו כל הדברים. אנחנו אשמים בזה שראינו אז את אח שלנו שכ"כ הצטער כששמנו אותו בבור והוא התחנן אלינו שנציל אותו ולא הקשבנו לדבריו כנראה שבגלל החטא הזה קורים לנו כל הדברים הרעים עכשיו. אתם מבינים ילדים, האחים היו כאלו צדיקים כשחיפשו חטא שעשו הם לא מצאו שום חטא בכל השנים - כל הזמן הם רק עשו מעשים טובים ורק היה להם חטא אחד שנזכרו בו - חטא מכירת יוסף ומיד עכשיו הם התחרטו על כל מה שעשו. וכשהאחים אמרו אחד לשני שכנראה על החטא הזה הגיעה אליהם כל הרעה הזאת אז ראובן ענה להם: אתם הרי זוכרים אז שאני אמרתי לכם שלא כדאי להרוג אותו ורציתי להציל אותו, ובגלל שלא שמעתם אלי אז עכשיו אנחנו נענשים על החטא שחטאנו.⁶⁶

⁶⁰ רש"י מב,י

⁶¹ "כולנו בני איש אחד נחנו - לכך אנו הולכים יחד ולא בשביל עצה רעה כמרגלים" (רשב"ם מב,יא)

⁶² "אנחים בני איש אחד ולא נפרד זה מזה, כי כן רצון אבינו, באנו כולנו כאחד לשבור אוכל ולא שלחנו אחד ממנו עם עבדיו... ויתכן שאמרו לו כולנו בני איש אחד נחנו - תוכל להקור עליו כי הוא נודע בשערים בכבוד עשרו ורוב בניו ואם תשאל ותחקור תדע כי כנים אנחנו ואנשים צדיקים בני צדיק ולא מרגלים"

רמב"ן מב,יא-יג)

⁶³ רד"ק מב,יד

⁶⁴ "והם לא עשו כן (שלא הסכימו לשלוח) כי חששו לצרת אביהם על אולן, ועדו שידעו נאמנה שלא ישלח בנימין" (אור החיים מב,טז)

⁶⁵ "את האלוקים אני ירא - ולא אעכב כולכם כי רעבון בבתים ויהיה אשם בזה, אלא אעכב אחד מכם לבחון דבריכם" (רד"ק מב,יח)

⁶⁶ "אע"פ שאירע לשבטים שבא לידיהם מכירת יוסף את סבור שלא היה בא לידם אותו המעשה אלא אם כן היו רשעים במעשה אחרים? לא! אלא צדיקים גמורים היו ולא בא לידם חטא מעולם אלא הוא. זה הוא שכתוב "ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו" שהיו מפשפשים בעצמם למה אירע להם תפישת מצריים ולא מצאו אלא זה בלבד. ומתוך גנותם סיפר הכתוב שבהם שלא היה בידם אלא עוון זה בלבד" (במדב"ר יג, יז, תו"ש מב,עו)

"אבל אשמים אנחנו... אשריהן של צדיקים שהן מקבלין עליהם את פגען בשמחה ומודים למקום על כל מידה ומידה" (מדרש הגדול, תו"ש מב,עז)

האחים דיבור ביניהם והתחרטו על חטא מכירת יוסף, והם חשבו שצפנת פענח איננו מבין אותם מכיון שהם מדברים בעברית והוא בשפה המצרית ולכן הם דיברו ביניהם בקול שחשבו שאין מי שמבין אותם מכיון שרק המתורגמן מבין אותם והוא בדיוק הלך⁶⁷ והם לא ידעו שיוסף שומע ומבין את דבריהם. כשיוסף שמע שאחיו מתחרטים על מה שעשו הוא כ"כ התרגש מאחיו הצדיקים שמודים על מה שחטאו אע"פ שזה לא נעים להודות ומרוב התרגשות הוא התחיל לבכות⁶⁸, וברגע שראה שהוא עומד לבכות מיד יוסף עזב את החדר כדי שאחיו לא יראו שהוא בוכה ויבינו שכנראה הוא אח שלהם, יוסף נכנס לחדר ושם הוא פרץ בבכי בלי שאף אחד ראה ולאחר שגמר לבכות שטף את הפנים ורק אז יצא החוצה, כדי שלא יחשבו שבאמת הוא יוסף אחיהם.

אתם יודעים ילדים שיוסף גם בכה לא רק מהתרגשות אל גם מרוב שהוא הצטער בצרה שהאחים שלו מרגישים⁶⁹. אך למרות שהוא כ"כ רחם עליהם והצטער בצער שלהם הוא המשיך להתגבר ולא לגלות שהוא יוסף כדי לעזור לאחים שלו לחזור בתשובה שלמה ולתקן לגמרי את כל מה שחטאו. אם יוסף היה מגלה להם שהוא אחא שלהם עכשיו הם היו מספקים רק לחשוב בלב שהם לא היו בסדר כשמכרו את אחיהם ויוסף רצה שהם יוכלו גם לתקן ממש את מה שעשו ולכן יוסף המשיך לבינתיים לא לגלות להם שהוא יוסף וכך יעזור להם לחזור בתשובה שלמה.

אתם יודעים ילדים שאם אדם עשה חטא למשל ח"ו כעס על החבר שלו ואפילו הרביץ לו ועכשיו הוא רוצה לתקן את מה שעשה, אז אפשר לעשות כמה דברים. דבר ראשון כמובן להתחרט ולבקש סליחה וזה כבר תיקון גדול, אבל מתי התיקון הכי גדול? כשיקרה שוב בדיוק כזה מקרה והפעם הוא לא יכעס על החבר שלו ולא ירביץ לו וזה תיקון שלם למה שעשה. וכך גם יוסף רצה שהאחים הצדיקים שלו יתקנו לגמרי את מה שחטאו ולא רק שיאמרו שהם חוזרים בתשובה וכבר נלמד בהמשך איך יוסף עשה שיחזרו בתשובה גמורה.

יוסף חוזר אל אחיו מהחדר והוא מצווה על השומרים שלו שיקחו את שמעון וישימו אותו בבית הכלא עד שהאחים ילכו לארץ כנען ויביאו את האח הקטן. השומרים שמו את שמעון בבית הסוהר, ולבינתיים יוסף משלח את שאר האחים לארץ כנען.

יוסף הצדיק כ"כ אוהב את האחים שלו ודואג להם ולכן גם עכשיו כשהוא עדיין לא גילה להם שהוא יוסף הוא עושה להם כל מיני דברים טובים בלי שהם יודעים. הוא ציוה על עבדיו שימלאו לאחים את השקים בתבואה⁷⁰ וכל מיני פירות וירקות שהרי האחים באו לקנות אוכל בגלל הרעב, והוא ציוה על העבידים שכשיכניסו את האוכל בשקים ישמו בתוך השקים גם את הכסף שהאחים שילמו על האוכל, כדי שהאחים יקבלו בחינם את כל האוכל שקנו. יוסף גם ציוה שהעבדים יתנו לאחים עוד אוכל נוסף שיהיה לאחים בשביל הדרך מכיון שיוסף לא רצה שהאחים שלו יצטרכו לפתוח בדרך את השקים ולאכול מהם ולכן ציוה לתת להם צידה לדרך⁷¹. אתם יודעים ילדים שכתבו בתורה שיוסף גם שחרר את שמעון אחרי קצת זמן, הוא שם אותו בבית הכלא רק כדי שהאחים יראו שיוסף מתכוון ברצינו שהוא רוצה שהם יביאו את האח הקטן מארץ כנען, ואחרי שהאחים התחילו ללכת לארץ כנען יוסף מיד שחרר את שמעון ונתן לו להסתובב חופשי בארמון ואפילו דאג לו לאוכל ושתיה ורחיצה⁷².

האחים שמו את השקים על החמורים והתחילו ללכת לכיוון ארץ כנען. באמצע הדרך הם עצרו במלון ושם לפני שהלכו לישון פתח אחד האחים - לוי את השק שלו כדי לתת אוכל לחמור לשו, הוא פותח את השק ופתאום הוא רואה שבראש השק שלו נמצאת השקית של הכסף שלו ובתוכה נמצאים כל המטבעות ששילם על האוכל במצריים, לוי ממש התפלא איך הגיע הכסף בחזרה לשק ומיד הוא הראה לאחיו את הכסף שהוחזר לו. וכל האחים נבהלו מאוד מדוע קורים להם כל הדברים המוזרים האלו? בהתחלה צפנת פענח קורא להם ואומר שהם מרגלים ואח"כ הוא אוסר את שמעון ועכשיו הם מגלים שהכסף הוחזר להם, אולי אח"כ יאשימו אתם שהם גנבו את הכסף ולא שילמו על מה שקנו...

⁶⁷ "וכשהלך המליץ התוודו על עוונם ואמרו איש אל אחיו כי בעוון יוסף בא להם זה" רד"ק מב, כא

⁶⁸ "לפי ששמע שהיו מתחרטין" רש"י מב, כג

⁶⁹ "ויבך - כאשר ראה בצרתם" ספורנו מב, כד "מרוב חמלה" (העמ"ד מב, כד)

⁷⁰ "נתן להם חיטים בלא מידה ובלא משקל" (מד"ה"ג)

⁷¹ "כדי שלא יאכלו בדרך מה שקנו, והנה הודיע להם זה כי בידם נתן הצדה דרך חסד כדי שיוכלו להביא את האח" רמב"ן מב, כה

⁷² "לעיניהם אסרו, כיון שיצאו להם הוציאו והיה מאכילו ומשקהו ומרחיצו וסכו" (ב"ר צא, תו"ש מב, פו)

האחים הגיעו לארץ כנען ובאו אל יעקב וסיפור לו את כל מה שקרה להם בדרך⁷³ והם סיפרו לו שהמשנה למלך דיבר אתם במילים קשות ולא נעימות ואמר להם שהם מרגלים אל משפחה אחת והוא אמר להם שאינם מרגלים רק אם יביאו את אחיהם הקטן למצריים ורק אז הם יוכלו לקנות שוב תבואה ואוכל ממצריים.

האחים החלו לפתוח ולרוקן את שקיהם ופתאום הם רואים שבכל שק נמצא הצרור של הכסף ששילמו עליו והאחים ויעקב נבהלים עוד יותר, הם רואים שלא רק בשק של מישהו אחד יש כסף שאולי זה קרה בטעות, אלא בשקים של כולם ודאי זה נעשה בכוונה... למה עשו את זה??? מה רוצים לעשות להם???

יעקב אבינו כששמע את מה שהאחים אומרים שהם צריכים לחזור עם האח הקטן - בנימין למצריים ענה מיד שאיננו מסכים בשום פנים ואופן הרי הוא כבר איבד בן אחד את יוסף וגם שמעון כבר לא פה ועכשיו אתם רוצים לקחת גם את בנימין? שאאבד את שלשת בני? ⁷⁴ הרי הם בני שלי ואני זה שמצטער הכי מכך שהם יעלמו.

ראובן ניסה לשכנע את אביו שיסכים לתת את בנימין שילכו אתו למצריים ולכן הוא אמר לאביו שהוא מבטיח לו שהוא ידאג להחזיר את בנימין ממצריים, והוא כ"כ בטוח שהוא יחזיר אותו שהוא מוכן אפילו שיקבל עונש מן ההשמיים אם לא יחזיר את בנימין ואפילו ששני בניו ח"ו ימותו אם בנימין לא יחזור. מכון שהוא בטוח שהוא ישמור על בנימין כל הדרך ויחזור אותו בחזרה לאביו ויעקב לא צריך כלל לדאוג.⁷⁵ תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אליך.

אך יעקב לא מסכים "לא ירד בני עמכם כי אחיו מת והוא לבדו נשאר היחיד לי מאותה האם שהיתה עיקר הבית"⁷⁶ וח"ו אם תקחו אותו יכול לקרות לו משהו בדרך שהרי בדרך יש כל מיני סכנות ובמיוחד שהמשנה למלך כבר אמר לכם כל מיני דברים ואם ח"ו יקרה משהו לבנימין אני אצטער מאוד ומרוב צער אף אמות יותר מהר⁷⁷. האחים שמעו שיעקב איננו מסכים לשלח את בנימין והבינו שאין ברירה אלא לחכות אולי בהמשך יעקב ישנה את דעתו.

לבינתיים הרעב המשיך להיות יותר ויותר קשה, האדמה הולכת ומתייבשת העצים יבשים אין אוכל וגם בבית יעקב אבינו הולך ונגמר כל האוכל שהביאו ממצריים. הבנים הצדיקים של יעקב למרות שרצו כבר ללכת, חיכו בסבלנו שיעקב אביהם יסכים לשלוח עמם את בנימין. ולבינתיים עד שיעקב יסכים הם לא אמרו שום דבר לאבא שלהם אפילו שחשבו אחרת ממני והם גם הצטמצמו באוכל בכדי שיקח יותר זמן עד ישגמר האוכל אולי יעקב ישתכנע בעצמו כי לולא התמהמנו כי עתה שבנו פעמיים⁷⁸. ורק כשיעקב התחיל לדבר עמם הם אמרו לו בנעימות את דעתם. וכיעקב ראה שהאוכל נגמר הוא אמר לבניו שישבו למצריים לקנות שוב אוכל. יהודה ענה לאביו ואמר שאינם יכולים לשוב למצריים בלי בנימין שהרי המשנה למלך אמר להם שלא ישוּבו בלעדיו ולכן אמר יהודה לאביו שרק אם יסכים לשלח אתם את בנימין ירדו למצריים אך אם לא, אין טעם שירדו שהרי לא יתנו להם שום תבואה⁷⁹.

יעקב אבינו אמר לבניו שלא היו צריכים בכלל לגלות שיש להם עוד אח, ומזה שאמרו שיש להם אח קטן יצא הדבר לרעה שעכשיו הם צריכים להביא אותו והאחים ענו שהם אמרו לאיש בתמימות שיש להם אח שהמשנה למלך שאל אותם כל מיני שאלות איפה הם נולדו ואם יש להם אח ומה שלום אביהם והם ענו לו ולא חשבו כלל שבסוף הוא יבקש מהם להוריד את האח למצריים.

יהודה כשראה שאביו עדיין מתמהמה וחושש לשלח את בנימין ניגש אל אביו ואמר לו שכדאי שיסכים לשלח את בנימין ונלך אתו כולנו למצריים וכך נוכל לקנות אוכל ולהחיות את כל המשפחה ולא נמות, כי אם נמשיך להתעכב פה נגיע למצב מבוכן של רעב. ויהודה הצדיק המשיך ואמר לאביו שהוא מתחייב לשמור על בנימין והוא יהיה ערב - אחראי גמור לשמור עליו ואם ח"ו הוא לא יחזיר את בנימין הדבר יחשב לו לחטא חמור מאוד "וחטאתי לך כל הימים - אחשוב עצמי לפניך כחוטא וכמנודה כל הימים" ויהודה המשיך ואמר לאביו שכדאי שיסכים כבר שלבינתיים סתם מתבזבז זמן והם היו יכולים כבר ללכת ולחזור פעמיים.

⁷³ "את כל הקרות אותם - מלמד שאמרו לאביהם כל כך היו דברי מקשים כקורות" (תו"ש מ"ב ס"ק צד)

⁷⁴ "יוסף אמרתם חיה רעה אכלתו ושמעון אמרתם מלך הארץ כפתו ואת בנימין רוצים אתם לקחת - עלי תהיה הצרה של כולם" (תרגום יוב"ע מב, לו)

⁷⁵ "את שני בני תמית- קיבל עליו באלה (=בשבועה) להביאו אל אביו, כי אמר את שני בני תמית בהיות ענשך עלי אם לא אשיבנו אליך, והוא כענין מה שאמר

יהודה וחטאתי לך כל הימים" רמב"ן מב, לז

⁷⁶ ספורנו מב, לח

⁷⁷ "אבל אם עוד לא אראה את בנימין, ארד אל בני ביגון - בתוך היגון, שאולה - למות מהר" (העמ"ד מב, לח)

⁷⁸ "למדך הכתוב שדחקו עצמן במאכל ולא הטיחו דברים כלפי אביהם עד שנתרצה מעצמו, לפי שכבוד גדול היו נוהגים בו" ר"ח מג, י

⁷⁹ "ומה נועיל במה שנרד ונעמוד בסכנה?" (העמ"ד מג, ה)

יעקב אבינו כשראה שבאמת כבר אין ברירה והאוכל נגמר וגם ראה כמה יהודה מבטיח לשמור על בנימין החליט להסכים לשלוח אותו אתם ואמר לבניו שכדאי שכשילכו למצריים יקחו אתם מתנה למשנה למלך כדי לשמח אותו שלא יכעס עליהם ומה הדבר שיכול לשמח אותו? קחו מדברים המשובחים שגדלים בארץ ישראל מזמרת הארץ⁸⁰ תקחו מעט צרי - סוג בושם מיוחד שאינו מצוי במצרים⁸¹ ומעט דבש - דבש מיוחד שהוא נעשה בצורה מיוחדת והא קשה כמו אבן לא הדבש שאנו מכירים היום, דבש אחר יותר משובח⁸² ונכאת שעוה ולוט ושמן שקדים ושמן בוטנים⁸³ ויעקב ממשיך ומדריך את בניו שמלבד המנחה שיקחו לאיש, יקחו גם פי שתיים כסף ממה שלקחו קודם, אולי בינתיים האוכל נהיה יותר יקר ולכן יקחו יותר כסף וחוף מזה יקחו עוד את הכסף שמצאו בשקים שהחזירו להם מכיון שיכול להיות שבטעות החזירו אותו "אולי מוכרי התבואה הניחו צרורות כספיהם בתבואה הניחו צרורות כספיהם בתבואה לפי שעה וכשמדדו במדה היה הכסף בתוך התבואה ונכנס במדה (=כלי המדידה) ובשק עמה" וכמובן מה שנתנו בטעות צריך להחזיר. למשל אם אדם קונה בחנות בשקל אחד והמוכר מחזיר לו עודף ובטעות המוכר נתן לו בחזרה עשרה שקלים שזה יותר ממה שהיה צריך לקבל. מה האיש הזה צריך לעשות? כמובן לומד מיד למוכר שהוא נתן לו יותר מדאי כסף ולהחזיר לו את הכסף שנתן לו בטעות וכך גם פה יעקב אבינו אומר לבניו שכמובן יחזירו את הכסף שמצאו בשקים בחזרה שאולי הוא ניתן בטעות.⁸⁴ וככה עם כל הדברים האלו תחזרו למצריים.

הבנים הצדיקים ידעו שלא מספיק שיכינו כל מיני דברים כדי לשמח את האיש, צריך כמובן גם להתפלל לה' שה' יעזור שהכל יעבור בסדר ולכן ביקשו מאבא שלהם יעקב אבינו שיתפלל עליהם ובודאי ה' ישמע את תפילתו.⁸⁵ ויעקב מיד התפלל עליהם ובירך אותם שה' יעשה שמהמשנה למלך ירחם עליהם וישלח אתם בחזרה גם את שמעון וגם את בנימין. עכשיו הבנים הרגישו שהם יכולים כבר לצאת למצריים ובעז"ה בזכות תפילתו של אביהם הכל יעבור בשלום.

האחים ירדו עם בנימין, ועם הכסף והמנחה למצריים ועוד קודם שהגיעו לביתו של יוסף, יוסף ראה אותם ברחוב מרחוק⁸⁶, יוסף ראה אותם מרחוק וכ"כ התרגש ובמיוחד כשראה את בנימין, אחיו מאמא שלו רחל, ומרוב התרגשות יוסף לא יכל אפילו לדבר⁸⁷ ויוסף ברגע שראה עמן את בנימין אמר לממונה על ביתו שיאמר לאחים שיגיעו כולם אל ביתו והוא אמר לו שיכין להם סעודה מכיון שהם יאכלו היום אתו בצהריים.

יוסף הצדיק אמר גם לממונה שידאג לשחוט את הבהמות שיאכלו בסעודה בפני האחים כדי שהאחים יראו שהאוכל כשר ויוכלו לאכול, הרי האחים הצדיקים לא יאכלו סתם בבית של איש מצרי שהם לא יודעים אם האוכל כשר או טרף. יוסף הצדיק כ"כ דאג לאחים שלו שהם בטח רעבים מהדרך ולכן הזמין אותם שיאכלו וישבעו ולכן כדי שיוכלו לאכול רצה שהממונה יעשה הכל בפניהם⁸⁸ יוסף כמובן גם ציוה על הממונה שיטול את גיד הנשה בפני האחים שיראו שהבשר כשר ובלא שום דברים שאסור לאכול. והממונה הלך מיד לעשות כדבר יוסף.

הממונה קרא לאחים שיבאו עמו והם הלכו אחריו לאן שהולכים, כשהאחים ראו שהם מגיעים לבית יוסף והבינו שלשם הם מובלים⁸⁹ הם החלו לחשוש ולפחד שמן הסתם לוקחים אותם לפה כדי להעליל עליהם עוד דברים ולהכניס את כולם לבית הכלא. והם חשבו שכנראה המשנה למלך רוצה להאשים אותם שהם גנבו את הכסף הזה שהיה מונח בשקים שלהם.⁹⁰ אחי יוסף רצו להקדים ולהסביר שהם לא גנבו את הכסף ולכן הם ניגשו אליו כשהיו בפתח הבית ואמרו לממונה וסיפרו לו שהם ירדו בפעם שעברה למצריים כדי לשבור אוכל וכשחזרו לא"י עם השקים עצרו באמצע הדרך במלון ושם מצאו שהכסף

⁸⁰ "ממה שבני אדם רגילין לשבח בהם את הארץ שאומרים כמה טובה ארץ ישראל שיש בה פירות טובת, כאילו מזמירין ומשבחין את הארץ" (בכור שור)

⁸¹ חזקוני מג, יא

⁸² "הנעשה מענבים שמבשלים את יינם עד שנעשה קשה" (מנח"י מובא בתו"ש מג, ס"ק כג)

⁸³ ב"ר צ"א

⁸⁴ "אולי הממונה על הבית שכחו בשוגג וצוה להם יעקב להחזירו מפני קידוש השם" (ר"ה מג, יב)

⁸⁵ "אמר להם: הרי הכסף והרי דורון, והרי אחיכם האם אתם צריכים עוד דבר אחר? אמרו לו: כן! תפילתך אנו צריכים" (תרגום לב"ר צא, תו"ש מג כט)

⁸⁶ "שמצאוהו בשוק לפי דרכם שהיו הולכים לבית מלונם והוא לא שאל להם שלום בשוק עד שיהיו בביתו וכיון שראה אותם אמר... להביאם לביתו" (רד"ק

מג, טו)

"לא דברו אליו מאומה אבל נתראו מרחוק"

⁸⁷ "לא דבר אליהם מחמת רחמנות שהיה לו על בנימין" (חזקוני מג, טו)

⁸⁸ "שחוט בפניהם בהולכה ובהבאה" (תו"ש מג, מג)

"פרע להן בית השחיטה - שלא יאמרו בשר הנחירה (=הריגה) אני אוכל, לפני שבני יעקב שומרי מצוות היו" (חולין צא. ורש"י שם)

⁸⁹ "ואין דרך שאר הבאים לשבור בר ללון בבית יוסף כי אם בפונדקאות שבעיר" רש"י מג, יח

⁹⁰ "לבא עלינו בתחבולה כדי שיקחנו בטענה לעבדים כמשפט גנבים ולקחת את חמורינו ואת אשר יש לנו פה כי לולי זה למה הביא אותנו בביתו" "כי לבו רע

עלינו כי מתחילה דבר אתנו קשות" (רד"ק מג, יח)

הוחזר להם בתוך שקיהם ולכן הבאנו את הכסף הזה בחזרה עכשיו כדי שח"ו לא נשתמש בכסף שאינו שייך לנו והנה הכסף, קח אותו!⁹¹ כדי שח"ו לא נשתמש בכסף שאינו שייך לנו, והבאנו אתנו כסף אחר שוב התכוונו לקנות אוכל בפעם הזאת. והממונה מיד ענה להם שהם לא צריכים כלל לדאוג "שלום לכם אל תיראו" אתם לא צריכים כלל לחשוש "אם מצאתם כסף ברכת הא-ל היא שנתן לכם כאדם שמוצא מטמון"⁹² "בזכותכם, ואם אין זכותכם כדאי 'ואלהי אביכם' - בזכות אביכם נתן לכם מטמון"⁹³ הכסף שלכם - ששילמתם לי הגיע אלי, אינכם צריכים כלל לדאוג, בכלל לא בגלל זה הזמנתי אתכם לפה, הכסף שמצאתם הוא כנראה מטמון - מציאה כסף שהגיע אליכם ושייך לכם ולא שייך לאף אחד ואינכם צריכים להחזירו. [מטמון - כמו אדם שחופר באדמה ופתאום מודא כסף - אוצר של מלא מרגליות וכסף וזהב, כך גם אתם הכסף שמצאתם הינו כמציאה]. והממונה רצה להראות להם שכלל אינו כועס עליהם ולכן הוא גם שחרר את שמעון והוציא אותי שיפגש עם אחיו.⁹⁴

והממונה הכניס את האנשים לבית יוסף ונתן להם מיים שירחצו את רגליהם מן הדרך ונתן מספוא לחמוריהם וכולם המתינו עד שיוסף יחזור ויגע לסעוד בארמון שלו ואז ישבו האחים עם יוסף המשנה למלך ויאכלו עמו כמו שאמר להם הממונה. ולבינתיים בזמן שהאחים חיכו הם התחילו לסדר את המנחה - המתנה שאבא שלהם אמר להם להביא למשנה למלך⁹⁵ וסידרו בסלסילה יפה את כל הדברים המיוחדים שהביאו מארץ ישראל את הצרי - הבושם המיוחד שמו בצורה יפה בצד אחד של הסלסילה ובצד אחר את הדבש ושמן השקדים ושמן הבוטנים כל דבר שמו בצורה מסודרת ויפה שיהיה מוכן להביא למשנה למלך ברגע שיגע בצהריים.

ופתאום כשהגיע זמן סעודת הצהריים המשנה למלך הגיע ומיד כל האחים ניגשו אליו והגישו לו את המנחה והשתחוּ לפניו להראות שהוא איש מכובד וחשוב. והמשנה למלך שאל אותם מה שלומם ושאל אותם גם מה שלום אביהם הזקן והאם אבא שלהם עדיין חי והם ענו לו ששלום לו -שהכל ב"ה בסדר אצלו והשתחוּ שוב לפניו להראות כמה הוא חשוב בעיניהם. אתם יודעים ילדים שיוסף הצדיק שאל את אחיו מה שלומם, אך לא רק אותם הוא היה שואל הוא היה מתעניין גם בשלום כל מיני אנשים ואפילו אנשים פשוטים שאינם מכובדים, לפעמים כשהוא היה הולך ברחוב עם המרכבה המיוחדת שלו עום כל המשרתים הוא היה פוגש אנשים פשוטים שהוא מכיר והוא היה שואל מה שלומם. אתם יודעים ילדים שיש לפעמים אנשים כאלו שברגע שהם נהיים אנשים חשובים, שממנים אותם לשר או מלך, הם מיד מתנהגים בצורה לא כ"כ יפה וחושבים שהם לא צריכים יותר לדבר עם אנשים פשוטים ולהתעניין בשלומם והם מדברים רק עם השרים החשובים וכל מיני מלכים וכדו'. אבל יוסף הצדיק כמוכן לא התנהג ככה הוא היה ממשיך להתנהג בנעימות עם כולם ואפילו היה דואג יותר לאנשים הפשוטים ולאנשים חלשים ומסכנים.⁹⁶

שמתם לב ילדים שהאחים השתחוּ ליוסף כבר שלש פעמים, פעם אחת בפעם הראשונה שהגיעו למצרים בלי בנימין ופעמיים עכשיו כשבאו עם בנימין וכל האחים השתחוּ ליוסף. אתם זוכרים שפעם פעם סיפרנו על החלומות של יוסף שחלם עם האלומות שמשתחוות לאלומתו והכוכבים שמשתחוים לו והאחים כעסו עליו שסיפר את החלומות אבל יעקב אבינו שמר בלב וחשב שחשוב לזכור את החלומות האלו כי הם חלומות קדושים חלומות של נביאים, זה לא סתם חלום של אנשים רגילים. והנה עכשיו אתם רואים ילדים שהחלומות באמת קרו כל האחים השתחוּ ליוסף פעמיים פעם בגלל החלום הראשון ופעם בגלל החלום השני והם באמת בכלל לא ידעו שהם משתחוים ליוסף אלא חשבו שהם סתם משתחוים למלך של מצרים, אך ה' עשה ככה שהם ישתחוּ ליוסף. אתם יודעים כמה שנים עברו מאז החלומות שיוסף חלם? 22 שנה, מלא מלא זמן! אך תמיד מה שה' מראה בנבואה מתקיים בסוף וגם אם עובר מלא שנים ואפילו שבהתחלה זה היה נראה בדיוק הפוך שיוסף נהיה לעבד ואפילו נכנס לבית הכלא, הנה בסוף הוא נהיה משנה למלך והאחים משתחוים לו מה שה' מבטיח ה' מקיים.⁹⁷

⁹¹ "אחזו בידם, הרי הכסף" (העמ"ד מג, כא)

⁹² רד"ק מג, כג

⁹³ רש"י מג, כג

⁹⁴ "ציוה שיוציאוהו מן המשמר ויביאהו אליהם מיד לחזק לבם ולנחמם" (רד"ק מג, כג)

⁹⁵ "סדרה כדי שיביאוהו לפניו דרך כבוד כשיבוא לבית" (רד"ק מג, כה) "עטרוה בכלים נאים" (רש"י מג, כה)

⁹⁶ "יש לך אדם עד שלא נכנס לשררה הוא שואל בשלום בני אדם אבל משנכנס לשררה רוחו גסה עליו ואינו משגיח לשלום בני העיר, אבל יוסף לא היה כן,

אע"פ שנכנס לשררה הוא היה מנהגו לשאול בשלום אחיו" (תנחומא ישן וישב ז', תו"ש מג, טז)

⁹⁷ "וישתחו לו ארצה - הרי ב' פעמים כנגד ב' חלומות" (מדרש שכל טוב, תו"ש מג, טו)

אחרי שיוסף הצדיק שמע שבי"ה כל אחיו מרגישים בסדר ושלוש להם, וגם אביו האהוב עדיין חי אז יוסף הביט באחיו והסתכל על כולם⁹⁸ וכשהוא ראה את בנימין אחיו, האח המיוחד שהוא אח שלו גם מאבא וגם מאמא, שלשניהם יש את אותה אמא - רחל, הוא שאל את אחיו הסא זה האח הקטן שאמרתם לי שהוא נשאר בבית עם אבא שלכם והוא בירך אותו שה' יתן לו חן שהוא ימצא חן ויהיה לכולם נעים בסביבתו וכולם ירצו לעשות לו רק טוב. ויוסף כ"כ התרגש כשהוא ראה את בנימין עד כדי כך שהוא כמעט ופרץ בבכי אך בגלל שהוא לא רצה עדיין שאחיו ידעו שהוא יוסף אז הוא מיהר לצאת מהמקום שבו הוא היה עם אחיו והלך לחדר צדדי ודם הוא פרץ בבכי מרוב התרגשות ואהבה לאחיו ובתוכם בנימין, אך לאחר שבכה קצת הוא התגבר על אהבתו הגדולה⁹⁹ שטף את הפנים שלו שלא ישימו לב שהוא בכה¹⁰⁰ ויצא החוצה לחדר שבו אחיו היו ואמר למשרתיו שהם יכולים כבר להגיש את הלחם.

אתם זוכרים ילדים שלמדנו כבר כמה יוסף אוהב את אחיו וכמה הוא רוצה לגלות להם שהוא אחא שלהם אבל בכל אופן הוא מתגבר ולא מגלה, למה? כבר למדנו שדוקא בגלל שהוא אוהב אותם הוא רוצה לעזור להם לחזור בתשובה שלמה וגמורה ולראות שהם כבר אף פעם לא יעשו את מה שעשו ורק אז הוא יגלה להם. לול בינתיים הוא מתאמץ מאוד ומתגבר על אהבתו ומראה לאחיו כאילו אינו מכיר אותם. ואפילו עושה להם דברים שנראים להם רעים, לטובתם.

המשרתים של יוסף שמים מיד לחם ומכניסים שלשה שולחנות שולחן אחד ליוסף לבדו¹⁰¹ שהרי היה משנה למלך¹⁰². ועוד שני שולחנות אחד לעבדי פרעה ואחד לאחי יוסף. ולמה הם לא יכולים לאכול בשולחן אחד? בגלל שהמצרים היו רשעים וגאותנים וחושבים שהם הכי חשובים ולכן הם לא רצו לאכול עם אנשים מארצות אחרות. ממש רשעים במקום לקרב אורחים ולעזור לאנשים שהגיעו מארץ אחרות הם מבזים אותם ומתנהגים אליהם כאילו הם אנשים לא חשובים.¹⁰³ [ובמיוחד הצמרים ביזו וזלזלו באנשים כמו האחים של יוסף בגלל שהם ידעו שהם עברים - יהודים, וביהודים עושים בדיוק הפוך מהמצרים שהמצרים הרשעים היו משתחווים לכבשים שהחשיבו אותם כמו פסל. והיהודים הרי בדיוק הפוך משתחווים רק לה' ומה היו עושים עם כבשים? שוחטים אותם ואוכלים אותם¹⁰⁴]. ולכן המשרתים של צפנת פענח ערכו עוד שני שולחנות למצרים לבדם וליהודים לבדם.

לאחר שהכינו את השולחנות יוסף התחיל להושיב את האחים והוא הושיב אותם בצורה מאוד מיוחדת, לצפנת פענח היה מין גביע מיוחד שהיה מונח לפניו¹⁰⁵ - גביע חשוב של מלכים ויוסף לקח את הגביע ודפק עליו באצבעו ואמר לאחים אני רואה שראובן הוא הבכור בא אתה תשב פה ושוב דפק על הגביע ואמר שמעון אתה שני, ושוב דפק לוי אתה הבן השלישי תשב אחרי שמעון¹⁰⁶. האחים ממש מתפלאים, איך הוא יודע?¹⁰⁷ אולי הקול שמשמיע הגביע מגלה לו מי יותר גדול? האחים ממש ממש התפלאו ובמיוחד כשיוסף המשיך להקיש בגביע המיוחד הזה "נטל את הגביע והיה מקיש בו והיה אומר ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולון בני אם אחת הם" שישבו ויסבו בצד אחד, "דן ונפתלי בני אם אחת הן, הביאון והסיבום זה אצל זה. גד ואשר בני אם אחת הן הביאום והסיבום זה אצל זה"¹⁰⁸ והאחים עוד יותר התפלאו איך הוא ידוע כל דבר מי בן של מי הרי כולם דומים ונראים אחים הרי כולם בנים של אותו אבא - יעקב אבינו.

האחים חשבו שכנראה יש לצפנת פענח איזשהיא חכמה מיוחדת שהוא מצליח לגלות כשהוא מקיש בגביע והגביע מגלה

לך.¹⁰⁹

⁹⁸ "כי היו בערבוביא לפניו, ונשא עיניו אל בנימין" (רד"ק מג, כט)

⁹⁹ "נתאמץ" (רש"י) "ויתאפק - התחזק בעצמו מלבכות עוד" (רד"ק מג, לא)

¹⁰⁰ "וירחץ פניו - עשה עצמו כמתנכר" (לק"ט, תו"ש מג, פד)

¹⁰¹ "דרך גדולה וכבוד כמנהגו" (רד"ק מג, לב)

¹⁰² "וכך דרך המלך שלא לאכול עם עבדיו ... שלא יתגנה בעיניהם" (העמ"ד מג, לב)

¹⁰³ "ביזוי להם לאכול עם אדם נכרי, כי אנשי מצרים גסי רוח היו" (חזקוני מג, לב)

¹⁰⁴ "כי תועבה הוא למצרים לאכול עם העברים שהעבירים אוכלין בשר כבשים ומצריים משתחווים לכבשים" (שכל טוב, תו"ש מג, פה)

¹⁰⁵ בפירושו פה נזכרנו מלומר שיוסף בעצמו אמר לאחים שהגביע מגלה לו בכדי לא להכנס למורכבות שיוסף אמר להם דבר שאיננו נכון, אלא האחים מעצמם

חשבו כך וכפירוש רב"ח לקמן (אף שישנם מדרשים הכותבים במפורש שיוסף אמר להם העדפנו לראובן כמדרשים לקמן וראה עוד לקמן מד, ה)

¹⁰⁶ "באותה שעה זמנם לסעודה... נטל את הגביע והקיש בו ואמר להם... אני רואה שראובן הוא הבכור... הסב ראובן בראש המסובין, שוב נטל את הגביע

והקיש בו אמר שמעון עלה והסב אצלו שאת שני לוי וכן לוי וכן ליהודה וכן כולם דרך לידתם" (תנחומא ויגש ד', תו"ש מג ס"ק פז)

¹⁰⁷ "כי היאך היה הוא מכיר אנשים שנולדו כולם בשבע שנים מי גדול מחבירו וזה תמוה בעיניהם" (רד"ק מג, לג)

¹⁰⁸ (ב"ר צג, ז. תו"ש מג, פז)

¹⁰⁹ "ועל כן היו אחי יוסף חושבים כי בהכאת הגביע היה הדבור מתערב עם הקול (של ההקשה) ואין הדבור נשמע ומובן כי אם לבעל החכמה לבדה (ויוסף ע"פ

הצליל שיוצא בהקשה מצליח להבין ולגלות דברים) ועל כן אמר ויתמהו האנשים איש אל רעהו, כי לא היה הענין מן החכמות המצויות ביניהם רק היתה חכמה

מחודשה והיו תמהים עליה" (רבנו בחיי מג, לג)

ואתם ילדים בודאי כבר יודעים לבד איך יוסף ידע, הרי באמת הוא אח שלהם, והם חשבו מעצמם שהגביע מגלה לו. אתם יודעים ילדים שבמצריים היו הרבה מכשפים שעושים כל מיני דברים שנראים כמו ניסים, באמת זה לא נס אבל לאנשים זה נראה כמו נז, ולכן האחים לא הבינו שזה יוסף אח שלהם וחשבו שכנראה שהמשנה למלך גם יודע לעשות כל מיני כישופים והוא מצליח לגלות את הכל ע"פ הצלילים שיוצאים מהגביע.

ויוסף שוב מקיש בגביע ואומר הבן האחרון שנשאר בנימין הוא קטן והוא יתום וגם אני יתום¹¹⁰, ויוסף הושיב את בנימין אחיו האהוב לידו והם החלו בסעודה. יוסף הצדיק נתן לאחיו האהובים מלא מלא אוכל שיאכלו וישתו בשר ודגים ויין וכל מה שרק רצו ולאחיו בנימין נתן יותר מכולם, חמש מנות, מרוב אהבתו אותו. וכולם ישבו ואכלו ושתו ושמחו ביחד האחים וצפנת פענח וגם יוסף עצמו אכל ושתה ושמה לראות את אחיו אע"פ שהוא עדיין המשיך והתאפק ולא גילה להם מי הוא. אך כמובן שהוא שמח בהם ואוהב אותם¹¹¹.

אתם זוכרים ילדים שלמדנו שהאחים של יוסף מרב שהצטערו על מה שזרקו אותו ו מכרו אותו למצריים הפסיקו לשתות יין, ואתם יודעים ילדים שהאחים הצדיקים כל השנים האלו שעברו, 22 שנה! הם לא שתו יין. כל כך הצטערו על מה שהם עשו ורק עכשיו זה פעם ראשונה שהם שתו יין והם שתו עכשיו אפילו שהם לא ידעו שזה יוסף פשוט בגלל שהם פחדו מהמשנה למלך שאולי אם הם לא ישתו הוא יכעס עליהם ולכן הם שתו. אבל באמת אנחנו יודעים שהם כבר יכולים לשתות כי הם כבר נפגשו באמת עם יוסף אך הם לא ידעו את זה.¹¹²

אחרי שהאחים גמרו לסעוד יוסף ציוה את הממונה על ביתו שידאג לאחים למלאות את שקיהם באוכל ויוסף ציוה עליו שישים יותר מן המגיע להם בכסף אשר הביאו לו¹¹³ כדי שיהיה להם מספיק ולא יחסר להם שום דבר¹¹⁴ ויוסף אמר לממונה שגם הפעם ישים את הכסף שהאחים שילמו בתוך השקים ואף יאמר לאחים שהוא מחזיר את הכסף¹¹⁵. ויוסף המשיך וציוה את הממונה שמלבד מילוי השקים והחזרת הכסף יקח את הגביע של יוסף וישים אותו בפי השק של האח הקטן בנוסף לכסף שישים שם. יוסף לא גילה ולא הסביר למה הוא אמר לשים שם את הגביע, אבל עוד מעט אנחנו נדע ונבין למה יוסף עשה את זה.

הבוקר הגיע ואחי יוסף שולחו לכיוון ארץ ישראל, וכל האחים מתחילים ללכת עם החמורים והשקים, והם שמחים שב"ה הכל נגמר בטוב והמשנה למלך אפילו הזמין אותם לסעוד עמו ובסוף אף דאג למלאות את שקיהם באוכל ובכסף. בזמן שהאחים יצאו כבר החוצה והתחילו לצאת מן העיר יוסף קרא מהר לממונה על ביתו ואמר לו שירוץ וירדוף אחרי האחים ויאמר להם למה הם גנבו את הגביע של המשנה למלך הרי זה מעשה רע מאוד במיוחד שהמשנה למלך התנהג עמם בנעימות והם עשו לו להיפך ועשו לו דבר רע במקום להשיבלו טובה על הדברים הטובים שעשה להם, למה יוסף אמר לו לרדוף אחרי האחים, הרי יוסף בעצמו שם את הגביע? אך כבר נבין את הכל איך יוסף רצה לעזור לאחים לחזור בתשובה שלמה בעזרת הגביע.

האחים יוצאים מן העיר ולא מספיקים להתרחק ופתאום הם שומעים מאחוריהם איזה קול שקורא להם. הם מסתכלים ורואים שהממונה על הארמון רץ אחריהם ומנסה להשיג אותם. מה קרה? הם חושבים, אולי שכחנו משהו בארמון הוא רקץ להביא לנו? "עצרו! עצרו! הבנים של יעקב תפסיקו להתקדם!" האחים נעצרים והממונה ממשיך לרוץ ולהתקרב אליהם. לוכשהוא קרוב כבר הם רואים את הפנים שלו, והם קצת נבהלים הוא נראה כועס. זה נראה שקרה משהו לא טוב...

הממונה מגיע אליהם ומתחיל לדבר אליהם בכעס - למה עשיתם לנו דברים רעים כאלו, אנחנו עשינו לכם דבר טוב הזמנו אותכם לסעודה וכו' ואתם מחזירים לנו רעה תחת טובה?¹¹⁶ למה גנבתם את הגביע שאדוני המשנה למלך שותה בו, גביע כזה חשוב מכסף, והגביע הזה תמיד מונח על שולחנו ואתם כך לקחתם לו אותו? הרי זה ברור שהוא יגלה את הגניבה

¹¹⁰ "בשתייר בנימין, אמר זה יתום ואני יתום נשב אני והוא" (ב"ה צג,ז. תו"ש מג,פז)

¹¹¹ "וישכרו עמו - ללמד שהיה בצותא בשמחה עמהם" (העמ"ד מג,לד)

¹¹² "ומיום שפרשו ממנו לא שתו יין לא הוא ולא הם עד היום ההוא" (תרגום יוב"ע מג,לד, וגמ' שבת קלט. ומהרש"א שם)

¹¹³ רמב"ן מד, א

¹¹⁴ "כאשר יוכלון שאת ולא בחשבון" (העמ"ד מד, א)

¹¹⁵ "ושים כסף איש בפי אמתחתו, בידיעתם, שתאמר להם שחפצתי לשלם להם טובה תמורת הצער שציערתים" (ספורנו מד, א) "כי אמר להם (הממונה) ידע אדוני כי עשה לכם חמס ויבקש להיטיב לכם... וידעו בכסף כאשר ידעו במשא, כי הכירו כי נתן להם כאשר יוכלון שאת" (רמב"ן מד, א)

¹¹⁶ "אדוני זימן אתכם למשתה והאכיל והשקה אתכם חינם, ואתם גנבתם כלי המשתה?" (שכ"ט, תו"ש מד, טו)

הזאת והגביע כ"כ חשוב למשנה למלך שהוא גם ישאל עליו את המכשפים והמנחשים של מצריים לדעת לאן הוא נעלם¹¹⁷, ואיך חשבתם לגנוב ושהוא לא ידע¹¹⁸. המעשה הזה שעשיתם הוא מעשה רע מאוד! "הרעותם אשר עשיתם!" כשהאחים שמעו את הדברים הם נבהלו מאוד, הרי זה לא יכול להיות, הם הרי יודעים כמה שהם צדיקים ונוהרים מלגנוב ולכן הם ענו לו מיד: למה אדוני מדבר אלינו דברים כאלו חס ושלוש שאנחנו נעשה מעשה כזה, זה לא מתאים לנו אנחנו לא מתנהגים ככה, אנחנו מהבנים של אברהם יצחק ויעקב שכל המעשים שלהם קדושים¹¹⁹. והאחים ממשיכים ומביאים הוכחה לכך שהם באמת צדיקים ונוהרים מהגזל שהרי כסף ש"הוא דבר שאין בו סימן... והיה דרך מציאה... בפי אמתחותינו - שכליו של אדם קונות השיבונו אליך מעצמנו" ואע"פ שהיינו כבר בארץ כנען. ובכל אופן למרות שהיינו יכולים להשאיר את הכסף אצלנו ואף אחד לא היה מגלה כ"כ נזהרנו שלא לגזול ואפילו דבר שהיה מותר לנו לקחת החזרנו אליך "ואיך גנוב - שהוא הפך המציאה, מבית אדוניך - שהוא הפך בפי אמתחותינו... כלי כסף שיש בו סימן???"¹²⁰ אנחנו בטוחים שזה לא יכול להיות ואנחנו כ"כ בטוחים שזה לא נכון שאנחנו אומרים לך שאם תמצא שזה באמת קרה האיש שתמצא אצלו את הגביע אתה יכול להעניש אותו בעונש מיתה - להמית אותו ואת שאר האחים תיקח לעבדים, הם היו כ"כ בטוחים שזה לא נכון ולכן הם הסכימו אפילו לעונשים כאלו חמורים שהיו בטוחים שבסוף שום דבר לא יקרה שלא ימצאו אצלם שום גביע.

והממונה אמר להם שבאמת הם צודקים ועל חטא כזה חמור לגנוב גביע מבית המלך צריך להיות עונש חמור מאוד "אבל אני אעשה לכם לפני משורת הדין"¹²¹ ואם אמצא את הגביע לא אעניש את כולכם אלא רק האיש אצלו ימצא הגביע יענש ויהיה עבד שלי לכל החיים ולשאר לא אעשה שום דבר.¹²²

האחים מדי הזדרזו והורידו את שקיהם מעל חמוריהם כדי להראות לאיש שבאמת לא גנבו וכל אחד מהאחים פתח את השק שלו והממונה החל לחפש בכל שק ושוק הוא התחיל בשק של ראובן ולא מצא בו שום דבר והמשיך בשל שמעון ולוי וכו' וכו' מהאח הגדול עד הקטן ובכל השקים באמת הגביע לא נמצא, האחים כבר התחילו לשמוח הנה עוד מעט הוא יגיע לאח האחרון ויראה שבאמת הם צדקו ואין שום גביע. הממונה מגיע לשק של בנימין ומתחיל לחפש שם ופתאום הוא צועק: הנה נמצא הגביע! והאחים רואים ולא מאמינים לא יכול להיות שבנימין גנב את הגביע אך זאת עובדה הגביע נמצא בשק שלו ואין להם מה לענות לממונה ואפילו שהם בטוחים שזה באמת לא הוא שגנב.¹²³ והאחים מרוב צער קורעי את השמלות ומעמשים את השקים על החמורים וחוזרים כולם בחזרה למצריים.

אתם יודעים ילדים שאם האחים היו רוצים הם היו יכולים להשאיר את בנימין אצל הממונה שיעניש אותו כמו שהוא רצה שרק הגנב יהיה לו לעבד, וכל האחים היו יכולים להמשיך הלאה ולחזור לא"י. אבל האחים הצדיקים כמובן לא ישאירו את בנימין לבד מספיק הם טעו פעם אחת שמה מכרו לפנ המון שנים את האח שלהם ועד היום הם מצטערים על כך, יותר זה לא יקרה וכל האחים חוזרים ביחד לנסות ולעזור לבנימין אם יהיה אפשר או של פחות יהיו ביחד אתו בצרה שתקרה לו.

יהודה וכל האחים חוזרים עם בנימין לארמון, הבגדים שלהם קרועים ופניהם עצובות והם מגיעים לארמון. יוסף עדיין נמצא בזמן הזה בארמון והם מיד נכנסים אליו לאולם שבו הוא נמצא ומשתחיים לפניו על הרצפה. יוסף עושה את עצמו כאדם כועס ואומר להם איך עשיתם מעשה כזה, לא ידעתם שאני אגלה את הגנבה? ויהודה עונה לו: אין לנו מה לענות ולהסביר הרי מצאתם את הגביע אצלנו ואיננו יכולים להכחיש ולומר שלא גנבנו, אך באמת אנחנו יודעים שאיננו גנבים ומה שהגביע היה בשק של בנימין זה כנראה עונש מהי על מה שחטאנו פעם.¹²⁴ יהודה הצדיק הבין שכל הצרות שקורות להם

¹¹⁷ העדפנו לפרש בדרך זו של המפרשים את המילים "והוא נחש ינחש בו" (מד,ה) וראה בהערה לעיל

¹¹⁸ "הלא יש לכם לדעת כי ישאל למנחשים בעבורו, כי איש כמוהו יש לו מנחשים ויודיעם לגלות גנבות" (חזקוני מד,ה)

"שהרי יודע האמת תיכף ומיד ע"פ נחושים שמצוים ורגילים היו במצריים, ודבר זה חשוב וכדאי לנחש בהם" (העמ"ד מד,ה)

¹¹⁹ "חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה - חולין (=מעשה שאינו קדוש) הוא לעבדיך מעשות כדבר הזה לא הוא ולא כדומה לו" (שכל טוב, תו"ש מד,יה) "כולנו ודאי אין ראוי לחשוך ולהשוב כזה" (העמ"ד מד,ז)

¹²⁰ מלבי"ם מד, ח-ט

¹²¹ רש"י מד, י

¹²² "אע"פ שעתה בזה העניין הדין כמו שאמרתם, בהיות הגביע גביע המלך אשר שילם לכם טובה להשיב כספכם איש אל שקו מכל מקום - האיש אשר ימצא אתו יהיה לי עבד, ולא כולכם וגם הוא לא ימות כמו שהיה מן הדין, ואתם תהיו נקיים מעבדות ומכל עונש אחר" (ספורנו מד, י)

¹²³ ע"פ מד, טז ורש"י שם

¹²⁴ "יודיעם אנו שלא סרחנו, אבל מאת הקב"ה נהיתה להביא לנו זאת, מצא בעל החוב מקום לגבות שטר חובו" (רש"י מד, טז)

עכשיו הן בגלל החטא שחטאו פעם עם יוסף ולכן יהודה אומר למשנה למלך שאחרי שקרה כך שנמצא הגביע הם מקבלים עליהם את הדין ואנחנו מוכנים להיות לעבדים כולנו וגם בנימין שנמצא אצלו הגביע ונקבל עלינו את העונש שמגיע לנו באמת.

המשנה למלך עונה ליהודה ואומר לו: חס ושלוש אינני מוכן לעשות דבר כזה להעניש את כולכם, הרי רק בנימין גנב ורק לו מגיע עונש ולכן רק הוא ישאר פה ויהיה עבד שלי וכולכם לכו לשלום ותעלו לא"י אל אביכם "המצפה לכם על התבואה"¹²⁵ אתם יודעים ילדים למה המשנה למלך עשה את כל הדבר הזה ששם את הגביע אצל בנימין ועכשיו הוא רוצה לקחת אותו לעבד ולשחרר את שאר האחים? יוסף רוצה כל הזמן לעזור לאחים לחזור בתשובה שלמה. אתם יודעים ילדים שאפשר לחזור בתשובה בזה שמתחרטים על מה שעשו, אם מישוהו למשל חטא שבטעות חילל שבת או אכל דבר לא כשר הוא יכול חזור עכשיו בתשובה ולתקן בזה שהוא יתחרט ויצטער על מה שהוא עשה. אבל אפשר לתקן עוד יותר את החטא, איך? אם אותו אדם שבטעות עשה את המעשה יקרה לו שוב אותו דבר והפעם הוא לא יעשה אז הוא כבר תיקן לגמרי הכל. למשל אם בטעות הוא ראה סוכריה ואכל אותה בלי לבדוק אם היא כשרה או לא ח"ו. אז איך הוא יכול לתקן? דבר ראשון להצטער על מה שעשה אך תיקון יותר שלם הוא אם האיש הזה יראה שוב סוכריה והפעם הוא לא יאכל מיד ח"ו אלא יבדוק קודם אם היא כשירה או לא ואם היא לא כשירה הוא יזרוק אותה לפח ולא יאכל ממנה שום דבר אפילו לא קצת מאוד, זה תיקון עוד יותר גדול.

יוסף הצדיק אהב מאוד את האחים שלו והוא רצה לעזור להם לעשות תיקום שלם לחטא החמור שהם עשו שהם מכרו את אחיהם. האחים כבר הצטערו וחזרו בתשובה על מה שהם עשו, אבל יוסף רצה שיהיה להם תיקון גמור ששוב יהיה להם בדיוק אותו מקרה שהם יוכלו לעזוב את אח שלהם ולהשאיר אותו לבד והם כמובן לא יתנהגו שוב ככה אלא הם לא יסכימו שאח שלהם ישאר לבד ויהיה חס ושלוש לעבד. לכן יוסף שם את הגביע אצל בנימין שהוא בדיוק כמו יוסף בן של רחל ולפני הרבה שנים האחים מכרו את הבן של רחל, ועכשיו יוסף רצה שיתקנו ולא יסכימו שיקחו את בנימין. ולכן גם יוסף אמר שהוא לא מסכים שכולם יהיו עבדים אלא רק בנימין יהיה עבד וכל שאר האחים יעלו בחזרה לאביהם בגלל שיוסף רצה להביא את האחים לאותו מצב שהיה פעם עם יוסף ושהאחים יתקנו את מעשיהם.¹²⁶

ומה אתם אומרים ילדים האחים יטעו גם הפעם ויסכימו שיקחו את בנימין לעבד או שהם לא יסכימו? בודאי שלא, הם הרי כ"כ הרבה שנים מצטערים מהטעות שעשו ובטח שלא יחזרו שוב על הטעות הזאת וכבר נלמד בפרשה הבאה איך שהם נלחמו בדיבורים ובויכוחים ולא הסכימו לותר.

"מה נאמר לאדוני - להשיב על דבריך כשאמרת מה המעשה הזה... כי אמנם מה נדבר להכחיש שלא עשינו זאת, אף על פי שהדין עמנו. ומה נצטרדק להוכיח במישור (=בצורה ברורה) שהיה הכל תחבולה להתעולל. הא-לוקים מצא את עוון עבדיך - לא בשביל זה אנו נענשים שלא חטאנו בזה כלל, אלא בשביל עוון שעשינו לימים ראשונים רצה הא-ל להענישנו ולהפריע ממנו על ידך" (ספורנו מד, טז)
"על כן חשב יהודה כי באשר עשו עוון במה שהרחיקו את יוסף מאביהם ברצונם, מצא האלוקים עוון כזה (=גניבת הגביע) להביא לידם ברב צער ויגון" (העמ"ק מד, טז)

¹²⁵ רד"ק מד, יז

"אין זה כבודי ורצוני להעניש אנשים שאיני רואה בהם עול ואשר כבר התכבדתי (=ביררתי) עמהם בחזקה כי כנים המה, על כן האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד"

¹²⁶ "צריך לדקדק טעם יוסף בעניינים אלו ואם לצערם הלא מעשיו מוכיחים כי גמר בלבו השלום (עם האחים) ואכל ושתה עמהם והראה להם שלום ואולי כי נתכוון ... כדי שיכופר להם עוון הגניבה שגנבוהו... (ועוד) לראות אם יתנו נפשם על בנימין ובאמצעות זה יכיר כי מודדין מדידת האהוה עם אחיו ויכפר להם עוונם" (אוה"ה מד, א-ב)

"למה יוסף ציווה כן? ביקש לבחון ולידע באחיו מאי ישכחו אהבה לבנימין אחיו ואם ימסור נפשם עליו אם לא" (תו"ש מד, יד)